

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครู
 - 1.1 ความหมายของครู
 - 1.2 ประเภทของครู
 - 1.3 บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของครู
 - 1.4 จรรยาบรรณของครู
 - 1.5 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของกระทรวงศึกษาธิการ
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครู
 - 2.1 คุณลักษณะด้านวิชาการและการสอน
 - 2.2 คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์
 - 2.3 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ
 - 2.4 คุณลักษณะด้านคุณธรรมและความประพฤติ
 - 2.5 คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน
 - 2.6 คุณลักษณะด้านการปฏิบัติหน้าที่แห่งตน
 - 2.7 คุณลักษณะด้านความเป็นประชาธิปไตย
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครู

ความหมายของครู

มีผู้ที่ได้อธิบายและให้นิยามของคำว่า “ครู” ไว้หลายความหมายต่าง ๆ กัน ดังนี้
 ประไพ สัทธเลิศ (2542, หน้า 3) ได้อธิบายว่า ครู คือ ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ อบรม
 สั่งสอนคุณธรรมและจริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ทั้งด้านวิชาการ
 สมัยใหม่ และวิถีแห่งการดำเนินชีวิต รวมถึงเป็นผู้จัดประสบการณ์ ชี้นำ และอำนวยความสะดวก
 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้า
 และเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

เบ็ญจวรรณ ศิริพรชัยกุล (2543, หน้า 12) ได้อธิบายว่า ครู คือ ผู้ที่มีหน้าที่สั่งสอน
 อบรมศิษย์ทั้งด้านความรู้ และความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นกัลยาณมิตร รวมถึง
 ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ในทุก ๆ ด้าน

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2544, หน้า 29) ได้อธิบายว่า ครู คือ ผู้ทำให้ศิษย์รู้จักตนเอง
 เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำความดีเพื่อส่วนรวม และเกิดฉันทะในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง
 ตลอดชีวิต

สมพงษ์ มะใบ (2546, หน้า 20) ได้อธิบายว่า ครู คือ บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่
 หลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อบรมดูแลความ-
 ประพฤติของศิษย์ด้วยวิธีการอย่างหลากหลายทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน
 รวมถึงเป็นผู้มีคุณธรรมและจรรยาบรรณแก่การเคารพของศิษย์

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2546, หน้า 3) ได้อธิบายว่า ครู คือ บุคคลซึ่ง
 ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน
 ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัยขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้ง
 ของรัฐและเอกชน

อัญชานา เนื่องจำนงค์ (2546, หน้า 18-19) ได้อธิบายว่า ครู คือ บุคคลที่มีหน้าที่
 ในการสั่งสอนศิษย์ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์เพื่อให้มีความรอบรู้และพัฒนาตนเอง
 จากความไม่รู้ไปสู่ความเป็นผู้รอบรู้ ที่บุคคลทั่วไปให้ความเคารพและยกย่องนับถือ

ดังนั้น ผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูจึงต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ตลอดเวลา ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติ และลักษณะพิเศษที่ได้ชื่อว่ามีความเป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง

สุดา ค้วงเทพ (2547, หน้า 18) ได้อธิบายว่า ครู คือ ผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ ให้เป็นผู้ที่มีความรู้และเพียบพร้อมไปด้วยคุณงามความดี เพื่อศิษย์จะได้นำเอาความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพหาเลี้ยงตน และคุณงามความดีที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูนั้นจะทำให้ศิษย์นำไปใช้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

เปรม ติณสูลานนท์ (2549, หน้า 6) ได้อธิบายว่า ครูอาชีพ คือ ครูที่มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู มีความรักความเป็นครูอยู่ในสายเลือด รักและห่วงใยศิษย์ประดุจลูกหลานทุกกลมหายใจ รักสถาบัน เสียสละเวลาส่วนตัวให้แก่ศิษย์ ให้แก่สถาบัน ด้วยความเต็มใจ มีความเข้าใจ ภูมิใจในความเป็นครูมีอาชีพ คือ รอบรู้จริง รู้ครบถ้วนในสาขาวิชาที่รับผิดชอบและใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

รังสรรค์ แสงสุข (2548, หน้า 11-12) ได้อธิบายว่า ครู คือ ผู้ให้ ผู้เติมเต็ม และผู้มีเมตตา

ครู คือ ผู้ให้ความรู้ไม่จำกัดทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้ และรู้จัก ขวนขวายหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สะสมความดี มีบารมีมาก และครูที่ดีต้องไม่ปิดบังความรู้ ควรมีจิตและวิญญาณของความเป็นครู

ครู คือ ผู้เติมเต็ม การที่ครูจะเป็นผู้เติมเต็มได้ ครูควรจะเป็นผู้แสวงหาความรู้ต้องวิเคราะห์ วิจัย วิจักษ์ และมาบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ครู คือ ผู้ที่มีเมตตา จะต้องสอนเต็มที่โดยไม่มีการขี้เกียจหรือปิดบัง ไม่ให้ความรู้เต็มที่ ครูต้องไม่ลำเอียง ไม่เบียดเบียนศิษย์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ครู คือ ผู้ที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ มีความรู้ ความสามารถในวิชาที่สอน เป็นผู้จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ได้เกิดการฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ใฝ่หาความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพครูอยู่เสมอ มีคุณธรรมจริยธรรมส่งเสริม

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 05 ต.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 219054
เลขเรียกหนังสือ.....

คุณแลความประพฤติกของศิษย์ด้วยความจริงใจ คุณงามความดีที่ครูได้สั่งสมมาเป็นเวลานานจึงได้รับการยกย่อง เคารพ เชื้อถือ สรรพจากศิษย์ตลอดไป

ประเภทของครู

ในการจำแนกประเภทของครู ได้มีผู้รู้หลายท่านให้ความสนใจ และเสนอแนวคิด ดังนี้

โกสินทร์ รังสียาพันธ์ (2530, หน้า 95) ได้แบ่งครูเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ครูที่พึงปรารถนา ได้แก่ ครูริเริ่มสร้างสรรค์ ครูผู้เสียสละ ครูที่เป็นแบบอย่าง และครูที่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์

2. ครูที่ควรพัฒนา ได้แก่ ครูลูกจ้างสอนหนังสือ ครูนักเลงต่าง ๆ ครูเรื่อยเฉื่อย และครูขาด ๆ เกิน ๆ ซึ่งหมายถึง ครูที่ไม่ปกติในทางบุคลิกภาพ เช่น ชอบดุด่าเมียนตี ชอบขูข่มเย้ย ทะเลาะ หนีงานและไม่ชอบร่วมมือในงานที่ได้รับมอบหมาย

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2542, หน้า 10-12) ได้แบ่งประเภทของครูออกเป็น 2 ประเภท โดยใช้เกณฑ์องค์การวิชาชีพและเกณฑ์จริยธรรมของความเป็นครู ดังนี้

1. การแบ่งประเภทของครูตามเกณฑ์องค์การวิชาชีพครู (คุรุสภา) ตาม พ.ร.บ. ครู พ.ศ. 2488 มาตรา 24 ได้แบ่งครูออกเป็น 4 กลุ่ม ตามต้นสังกัดหรือหน่วยงานผู้จ่ายค่าจ้างเงินเดือน ได้แก่ (1) ข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (2) ข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร ซึ่งสังกัดกรุงเทพมหานคร (3) พนักงานครูเทศบาลซึ่งสังกัดเทศบาลต่าง ๆ และ (4) ครูโรงเรียนเอกชนสังกัดโรงเรียนเอกชนแต่ละแห่ง คุรุสภาได้แบ่งประเภทของครูเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะงานที่ครูได้รับมอบหมาย ดังนี้

1.1 ครูบริหาร มีหน้าที่และความรับผิดชอบในงานทุกอย่างในโรงเรียน ได้แก่ งานวิชาการ งานบริการบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานธุรการ และงานการเงิน งานกิจการนักเรียนและงานสัมพันธ์ชุมชน นอกจากนี้ ต้องเป็นผู้นิเทศหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นผู้ริเริ่มงานใหม่และเป็นผู้ตัดสินใจในระดับสูงของโรงเรียน

1.2 ครูปฏิบัติการสอน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเตรียมการสอน ฝึกฝนอบรมในวิชาที่ได้รับมอบหมาย จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตรวจสอบงานนักเรียน

เตรียมอุปกรณ์การสอน ตลอดจนสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ การเรียน ตำราเรียนของนักเรียน ดูแลความพร้อมของนักเรียน ควบคุมแถว จัดกิจกรรมหน้าเสาธง จัดทำระเบียบวินัย สวดมนต์ผู้ปกครอง แนะนำ ปฏิบัติงานหน้าที่ ครูเวร และปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

1.3 ครูสนับสนุนการสอน ครูสนับสนุนการสอน โดยทั่ว ๆ ไป มี 8 ประเภทซึ่ง แต่ละประเภทมีหน้าที่และความรับผิดชอบเฉพาะตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ ครูบรรณารักษ์ ครูธุรการและพัสดุ ครูอนามัยโรงเรียน ครูโภชนาการ ครูการเงิน ครูโสต-ทัศนศึกษา ครูแนะแนว ครูทะเบียนและวัดผลสถานศึกษา อาจมีครูฝ่ายต่าง ๆ เพิ่ม นอกเหนือจากที่กำหนดได้ตามความเหมาะสม

2. การแบ่งประเภทของครูตามจริยธรรมและคุณธรรมของครู (ยนต์ ชุ่มจิต, 2534, หน้า 25-29) ได้พิจารณาเกี่ยวกับปฏิบัติในการสอน การปฏิบัติและบุคลิกภาพเป็นสำคัญ ได้จำแนกครูไว้เป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาจากการปฏิบัติตน ดังนี้

2.1 เปลือกครู ครูประเภทนี้เป็นครูที่ด้อยในด้านคุณธรรมของความเป็นครู อย่างยิ่ง มีวิญญาณครูน้อยมาก จะทำการสอนไปวัน ๆ ไม่คำนึงว่าศิษย์ของตนจะเป็นอย่างไร ตัวอย่างพฤติกรรมของครูประเภทเปลือกครู เช่น มาโรงเรียนสายประจำ งานไม่ทำเอาแต่คุย ทำงานชู้ตตลอดเวลา ชอบคุคำเด็กไร้เหตุผล งานของตนทำไม่เป็น เข้าจดเขียนกินแต่เหล้า ไม่สร้างมาเข้าห้องสอน หนีไปนอนยามเมื่อเปลอ พุดเพื่อเจ้ากับศิษย์ ดัดจริตเจรจา เจ้านายมาทำเป็นขยัน วันทั้งวันไม่อยู่กับที่ ทำห่อนยานเป็นพ่อพระ เอาชนะระราน ชอบชุกงานไว้ตลอด บ่นออกจู้จี้ เป็นหนี้กินตัว ชอบมั่วแต่อบายมุข ไม่ชวนช่วยหาความรู้ อยู่เป็นครูไปวัน ๆ

2.2 เนื้อครู ครูประเภทนี้เป็นครูที่มีคุณธรรมของความเป็นครูสูงกว่าประเภทแรก มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานดีขึ้น กล่าวคือ พยายามทำหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ แต่การสอนจะเน้นเฉพาะเนื้อหาตามหลักสูตรเป็นประการสำคัญ ทำการสอนนักเรียนตามหน้าที่ตามกำหนดเวลา เมื่ออยู่นอกเวลาแล้วไม่สนใจในการอบรมสั่งสอน ศิษย์จะดีจะเลวอย่างไรไม่สนใจ อย่างไรก็ตามครูประเภทนี้ยังนับได้ว่ามีความดีมากกว่าครูประเภทเปลือกครู เพราะมีคุณธรรมสูงกว่า ตัวอย่างพฤติกรรมของ

ครูประเภทเนื้อครู เช่น สอนหนังสือตามหลักสูตร มักไม่พูดเรื่องจรรยา ถึงเวลามาได้ ถึงเวลากลับก็กลับ ไม่สำคัญคุณนิตย เรื่องวินัยไม่กล้าเน้น ทำไม่เป็นแต่สอนได้ ใช้วิธี บอกเวลาสอน ไม่เอื้ออาทรต่อศิษย์ ไร้ความคิดสร้างสรรค์ ทำงานทุกวันตามหน้าที่

2.3 แก่นครู ครูประเภทนี้เป็นครูที่มีคุณธรรมของความเป็นครูสูง เป็นครูเพราะ มีศรัทธาในอาชีพครูอย่างแท้จริง เมื่อเข้ามาศึกษาเล่าเรียนก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็ม กำลังความสามารถ เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้วก็ไปประกอบวิชาชีพครูด้วยสำนึกใน บทบาทหน้าที่ของครูที่ตลอดเวลา หากสถาบันวิชาชีพครูต่าง ๆ มีครูประเภทนี้มากจะ ทำให้เกิดมีความเจริญก้าวหน้าในทางวิชาชีพ ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรือง ตัวอย่าง พฤติกรรมของครูประเภทแก่นครู เช่น มาโรงเรียนแต่เช้า กลับถึงเหย้าเมื่อเย็น สอนศิษย์ ให้คิดเป็น ทำตัวเช่นที่สอนศิษย์ ไม่ติดสุรา ไม่เป็นขี้ยาติดบุหรี่ มักไม่มีหนี้สิน กินพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เพื่อเจอนินทา ให้เวลาสอนเพิ่ม สอนซ่อมเสริมเด็กเรียนช้า มีเมตตากับ ทุกคน ไม่ชุกชนมั่วโลกีย์ ไม่เป็นฝักรพัน ขยันอบรมศิษย์ เป็นมิตรกับทุกคน กั้นคว้า หากความรู้ กตัญญูกตเวที เอื้ออารมิตรสหาย ไม่แต่งกายนำสมัย ทำจิตใจเบิกบาน พูด- อ่อนหวานน่าฟัง ยินดีนั่งก็ดูดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะแบ่งประเภทครูได้ที่ประเภทก็ตาม แต่ เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบว่า ครูแบ่งได้สองประเภท คือ ครูที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ กับครูที่มีปัญหา มีข้อบกพร่องสมควร ได้รับการปรับปรุงหรือพัฒนา

บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของครู

ครูมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้ให้การศึกษาของชาติ ครู คือ ผู้ที่กำหนดอนาคตของคนในชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งฉลาด มีศักยภาพและมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2541, หน้า 134) ฉะนั้นครู จึงเป็นทั้งตัวหลักและผู้จัดการดูแลในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน เพราะครูมีบทบาททำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คือ มีความรู้ความเข้าใจทักษะ และความรู้ สำนึกคิดใหม่หรือดีขึ้น มากขึ้นหรือเหมาะสมขึ้น โดยเฉพาะในการพัฒนาสติปัญญา

หรือความคิดของผู้เรียนจากการได้ลงมือทำกิจกรรมหรือภาระงานที่ได้รับมอบหมาย เพราะสิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แต่ในการจัดการเรียนการสอนนั้นย่อมเกิดผลในสิ่งที่ครูไม่ได้ตั้งใจด้วย ทั้งนี้โดยครูจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ครูได้เป็นแบบอย่างให้แก่เด็กไม่ว่าจะเป็นทางด้านที่เกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ เจตคติ ความรู้สึกหรือค่านิยม ทำให้พฤติกรรมของครู ซึ่งควรช่วยส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนนั้นกลับกลายเป็นการสกัดกั้นหรือบดบัง จึงมีผู้กล่าวว่า ครูอาจเป็น ได้ทั้งผู้สร้างหรือผู้ทำลายความสนใจ และการเรียนรู้ของผู้เรียน (เสริมศรี ไชยสร, 2539, หน้า 9)

ดังนั้น ครูจึงต้องตระหนักและกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน นับตั้งแต่การรู้จักเคารพผู้อื่น รวมทั้งอุปนิสัยหรือบุคลิกลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญต่อความสำเร็จในด้านการศึกษาหรือการเรียนรู้ เช่น มีความกล้าที่จะเรียนรู้ การพิจารณาทางเลือกการวิเคราะห์ผลที่ตามมา ตลอดจนอุปนิสัยที่จะศึกษาหรือเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

เสริมศรี ไชยสร (2539, หน้า 2-4) กล่าวถึง บทบาทครูว่ามีลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

1. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หมายถึง เป็นผู้จัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก
 - 1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้เกี่ยวข้องกับชีวิต และสิ่งซึ่งเป็นที่ต้องการของผู้เรียนและสังคม รวมทั้งรู้จักสร้างวัตถุประสงค์ที่แสดงถึงพฤติกรรมที่สังเกตและวัดได้ เพื่อเป็นแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการสอน
 - 1.2 แนะนำผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น โดยจัดให้มีประสบการณ์ต่าง ๆ และต้องเลือกจัดเนื้อหาและวิธีสอนให้เหมาะสมกับความต้องการทางจิตวิทยาของผู้เรียน
 - 1.3 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้น่าสนใจ และมีประโยชน์ เช่น ประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ เตรียมผู้เรียนให้รู้จักตัดสินใจและมองอนาคตหรือช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาถึงแหล่งที่ทำให้เกิดระบบค่านิยมของคน และรู้จักศึกษาสำรวจตนเองได้
 - 1.4 มีความสามารถในการประเมินผลการเรียนได้
 - 1.5 แสดงถึงสมรรถภาพและความตั้งใจที่จะรับผิดชอบในอาชีพ เพื่อที่จะเป็นผู้นำในอาชีพครู

2. ครูเป็นตัวอย่างที่ดี คุณลักษณะส่วนตัวของครู เจตคติต่ออาชีพ นิสัยในการทำงาน ศิลธรรม ความกล้า ความจริงใจ ความตรงต่อเวลา สิ่งเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดโดยไม่รู้ตัวจากความเป็นครูผู้นั่นเอง

3. ครูเป็นผู้แนะนำและแนะแนว ครูทำบทบาทนี้ เพื่อช่วยปัญหาด้านการเรียน และปัญหาอื่น ๆ ของผู้เรียน ดังนั้นครูจะต้องพยายามค้นหาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนอยู่เสมอ

4. ครูเป็นสมาชิกของสังคมโรงเรียน ครูจึงควรเป็นผู้ฟังที่ดี เต็มใจทำงาน คำนึงถึงความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่น นับถือประเพณีของโรงเรียน รู้จักงานบริการของโรงเรียน และวิธีการที่ถูกต้องในการทำงานต่าง ๆ

5. ครูเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในปัจจุบันสังคมต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาเยาวชนให้มากที่สุด ครูจึงมีบทบาทมากในการสร้างความสัมพันธ์ หรือสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ครูจึงเป็นตัวกลางสื่อสารวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ประเพณี ขนบธรรมเนียมและกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ ไปในตัว

6. ครูเป็นสมาชิกของอาชีพครู ครูจึงควรภูมิใจในอาชีพ ปรับปรุงตัวเอง ตลอดเวลา พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ระเบียบวินัย และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ของกันและกัน ความคิดวิพากษ์วิจารณ์ เสริมสร้างค่านิยมที่เหมาะสมสำหรับอาชีพครู จรรยาบรรณครู เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ โดยคณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2545, หน้า 25-26) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูผู้สอน ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิด เพื่อเอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นตัวอย่างในการพัฒนาตนเอง

2. พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้มีความรู้และความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดี และจริยธรรมให้ผู้เรียน ให้ความรักความเมตตาต่อผู้เรียน

3. ออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง

4. ทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนนำผลมาพัฒนา

5. จัดสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทของผู้เรียน

6. ช่วยให้ผู้เรียนและพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจตนเอง ยอมรับความรู้สึกร่างกายของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นคนมีคุณค่า

7. ให้คำปรึกษาในด้านการเรียน การวางแผนชีวิตและแนวทางการพัฒนาตนเอง สู่อำชีพ ช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นไปได้

8. ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะรู้จักข้อดี ข้อเสียของตนเอง

9. กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าเผชิญปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ

10. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลีลาการเรียนรู้ของตนเอง เข้าใจกระบวนการเรียนรู้และวิธีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ

11. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินตนเองและบทบาทการปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

12. เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน เพื่อนครู และบุคลากรในโรงเรียน

ยนต์ ชุ่มจิต (2544, หน้า 232-234, 261-262) อธิบายบทบาทความสำคัญ หน้าที่ และความรับผิดชอบของครูไว้ ดังนี้

บทบาท คือ ภาระที่ต้องรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ดังนั้น บทบาทของครู คือ ภาระที่ครูต้องรับผิดชอบ งานที่ครูต้องรับผิดชอบที่สำคัญที่สุด คือ การสอนนักเรียน ให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดีของสังคม

ครูในอดีตหรือปัจจุบันย่อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาสังคมและประเทศชาติเหมือน ๆ กัน กล่าวคือ ครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริงย่อมทุ่มเทพลังที่ครูมีอยู่ เพื่อความเจริญงอกงามของศิษย์ โดยมุ่งหวังให้ศิษย์ มีความรู้ความสามารถเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพะ เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วย่อมกล่าวได้ว่า ครูนั้นมีความสำคัญตลอดกาลไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต ดังนั้น จึงมีผู้ตั้งสมญานามให้ครูในลักษณะต่าง ๆ มากมาย เช่น

1. ครู คือ นักปฏิวัติในสนามรบทางการศึกษา หมายความว่า ครูเป็นผู้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาของชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น ทั้งนี้ เพราะคำว่า “ปฏิวัติ” แปลว่า การเปลี่ยนแปลงระบบ นั่นคือ เปลี่ยนแปลงจากระบบที่ไม่ดีให้ดีกว่าเดิม
2. ครู คือ ผู้ใช้อาวุธลับของชาติ หมายความว่า ครูเป็นผู้คอยอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนอาวุธลับของชาติให้เป็นไปตามที่สังคมกำหนด
3. ครู คือ ทหารเอกของชาติ หมายความว่า ครูเป็นบุคคลที่เก่ง มีความสามารถ เป็นผู้นำของสังคมของชาติบ้านเมืองในทุก ๆ ด้าน
4. ครู คือ แม่พิมพ์ของชาติ หมายความว่า ครูเป็นต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างของเยาวชนและบุคคลทั่วไป ทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมต่าง ๆ
5. ครู คือ กระจกเงาของเด็ก หมายความว่า ครูเป็นผู้คอยชี้แนะ แนะนำ ตักเตือนศิษย์ให้ตั้งอยู่ในความดีไม่กระทำสิ่งที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองหรือผู้อื่น
6. ครู คือ ดวงประทีปส่องทาง หมายความว่า ครูเป็นผู้ให้ความรู้ให้ปัญญาแก่เยาวชน ทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถ รู้คิด รู้ถูก รู้ดี รู้ชั่ว รู้ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ รู้คุณ รู้โทษ คนที่มีปัญญาย่อมมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนมีดวงประทีปอยู่กับตน
7. ครู คือ ผู้สร้างโลก หมายความว่า ครูเป็นผู้พัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อให้เขาเหล่านั้นไปพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และในที่สุดพัฒนาโลกที่เขาอาศัยอยู่
8. ครู คือ ผู้กุมความเป็นความตายของชาติไว้ในมือ หมายความว่า ชาติจะเจริญก้าวหน้าหรือล้าหลังก็เพราะครู
9. ครู คือ ปุชนียบุคคล หมายความว่า ครูเป็นบุคคลที่ควรเคารพบูชาของศิษย์และบุคคลทั่วไปในสังคม
10. ครู คือ วิศวกรสังคม หมายความว่า ครูเป็นนักสร้าง นักออกแบบ นักแก้ไข นักปรับปรุง นักเปลี่ยนแปลง และนักพัฒนา ให้เป็นไปตามทิศทางที่สังคมต้องการ

จากสมณานามต่าง ๆ ที่ยกมากล่าวข้างต้น ย่อมเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึง บทบาทและความสำคัญ พร้อมทั้งเกียรติและศักดิ์ศรีที่สังคมมอบให้แก่ครู นอกจากนี้ ครูยังมีบทบาทในด้านอื่น ๆ อีก เช่น พัฒนาสังคม พัฒนาการเมืองการปกครอง พัฒนาเศรษฐกิจ และส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น

หน้าที่และความรับผิดชอบของครู หมายถึง กิจที่ครูต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ซึ่งการกระทำของครูอาจจะเป็นไปโดยอาศัย หลักคุณธรรม จริยธรรม กฎหมาย หรือด้วยความสำนึกในความถูกต้องและเหมาะสมก็ได้

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูสามารถพิจารณาได้หลายมุมมอง ถ้าพิจารณาตามรูปคำภาษาอังกฤษ “teachers” ครูอาจารย์จะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอน การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม งานวิชาการ การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลต่าง ๆ การประเมินผลการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในการเรียนการสอน และการบริการสังคม

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูนี้ ถ้าพิจารณาตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา มี 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ ประการแรก ครูทำหน้าที่เป็นสិปปทายกหรือศิลปทายก คือ ครูเป็นผู้ถ่ายทอดศิลปวิทยาการทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ศิษย์ ส่วนประการที่สอง ครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ คือ ครูจะต้องคอยอบรมสั่งสอนตักเตือนไม่ให้ศิษย์กระทำความชั่ว ให้ศิษย์ตั้งอยู่ในคุณธรรมความดีต่าง ๆ รู้คุณรู้โทษ รู้สิ่งใดควรทำไม่ควรทำ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาโดยทั่วไป ครูอาจารย์มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญ ๆ สรุปได้ ดังนี้

1. การสั่งสอนศิลปะวิทยาการต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์
2. การฝึกฝนอบรมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามให้แก่ศิษย์
3. การปกครองดูแลความทุกข์ของศิษย์
4. การประเมินผลความเจริญก้าวหน้าของศิษย์
5. การแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้แก่ศิษย์
6. การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเจริญงอกงามให้แก่ศิษย์

7. การปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเรียบร้อยและมีคุณภาพ
 8. การดูแลสอดส่องป้องกันภัยพิบัติมิให้เกิดแก่ทรัพย์สินของโรงเรียน
 9. การสร้างเสริมสมรรถภาพทางวิชาการให้แก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ
 10. การรักษาวินัยและประพฤตินให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
- จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของครู โดยทั่วไปนั้นไม่ได้มีเฉพาะหน้าที่ในการสอนหนังสือแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียน ต้องมีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและนำผลที่ได้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมและครูยังเป็นผู้ที่ต้องมีการวางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

จรรยาบรรณของครู

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์ อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

จรรยาบรรณครูทั้ง 9 ข้อ ของคุรุสภานั้นอาจจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ข้อ 1-5 เป็นบัญญัติที่ค่อนข้างเข้มงวด เป็นจรรยาบรรณส่วนที่มุ่งกำหนดข้อปฏิบัติของครูต่อศิษย์โดยตรง เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครูต่อศิษย์ ต่อวิชาชีพ และต่อสังคม เป็นคุณลักษณะที่สังคมประสงค์นั่นเอง ส่วนข้อ 6 และข้อ 7 นั้น เป็นจรรยาบรรณครูที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน เพื่อพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับวิชาชีพให้เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพครู ส่วนข้อ 8 และข้อ 9 เป็นจรรยาบรรณที่ครูพึงประพฤติต่อสภาพแวดล้อม อันได้แก่ เพื่อนครู ชุมชน และท้องถิ่นที่ครูดำรงตนอยู่ด้วย

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของกระทรวงศึกษาธิการ

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติตนและปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประกันคุณภาพการทำงาน และการเป็นครู เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมการวัด การเปรียบเทียบ การตรวจสอบผลงานการปฏิบัติงานและวิธีดำเนินงานของครูในฐานะองค์กรวิชาชีพครู คุรุสภาจึงมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นอาชีพที่มั่นคง มีเกียรติและศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยการใช้เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูเป็นเกณฑ์แห่งคุณภาพในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549, หน้า 11-27)

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ หมายถึง การศึกษา ค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การสัมมนาและการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ ปรับปรุงหรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่นที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้น ผลิตเลือกใช้ ปรับปรุง เครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง กาจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ตามสภาพความแตกต่างของบุคคล ด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีระบบ หมายถึง การรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุ ปัจจัย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครูนำเสนอรายงานการปฏิบัติในรายละเอียด ดังนี้

1. ปัญหาความต้องการของนักเรียนที่ต้องการได้รับการพัฒนา และเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน

2. เทคนิค วิธีการ หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และขั้นตอนวิธีการใช้เทคนิควิธีการหรือนวัตกรรมนั้น ๆ

3. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทวิวิธีการที่กำหนด ที่เกิดกับผู้เรียน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน หมายถึง การแสดงออก การประพฤติและปฏิบัติ ในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรม ที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน หมายถึง ตระหนักในความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนางานของสถานศึกษาให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังกัด จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครูสามารถวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนาค้นเอง พัฒนางานและพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ หมายถึง การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการนำเอาปัญหา หรือความจำเป็นในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียน และการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนมากำหนดเป็นกิจกรรมการ-

เรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนที่ถาวร เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของครู อีกแบบหนึ่งที่จะเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็นโอกาสในการพัฒนา ครูจำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหา แล้วผันมุมของปัญหาไปในทางการพัฒนา กำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนาของผู้เรียน ครูจึงต้องเป็นผู้มองมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กล้าที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ มีสติในการแก้ไขปัญหา ครูสามารถมองหักมุมในทุก ๆ โอกาส มองเห็นแนวทางที่นำสู่ผลก้าวหน้าของนักเรียน

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูทั้ง 12 มาตรฐานนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนางานของครูในภาวะงานปกติ โดยมุ่งให้ครูมีนิสัยในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีการปรับปรุงและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ กล่าวได้ว่าผลการพัฒนางานของครูคุณได้จากคุณภาพของผู้เรียนนั่นเอง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครู

คุณลักษณะของครูอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม ที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จของผู้เรียน คือ ต้องเป็นครูที่มีความพิเศษ มีจิตวิญญาณในความเป็นครูอย่างแท้จริง มีความเมตตาและเสียสละในการทำหน้าที่ครู ถ่ายทอดความรู้ อบรม สั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีของสังคม ดังนั้นสังคมคาดหวังว่าการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาทางสังคม โดยอาศัยปัจจัยที่สำคัญ คือ ตัวครู คุณลักษณะที่ดีของผู้เป็นครูนี้ มิได้หมายถึงเพียงรูปร่าง หน้าตา หรือน้ำเสียง แต่หมายรวมถึง คุณลักษณะโดยรวมของครูทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้เป็นครูที่บูรณาการแล้วแสดงออกให้ผู้คนรอบข้างรับรู้หรือรู้สึกได้ ครูที่มีลักษณะดีจะต้องมีคุณสมบัติที่สามารถเรียนรู้ฝึกฝนสั่งสม และถ่ายทอดกันได้จากครูถึงครู จากครูถึงศิษย์และจากครูถึงมวลชนรอบตัวครู ทัศนะบุคคลในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ครูยังต้องมีความรอบรู้ในด้านวิชาการ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน พัฒนาเทคนิคในการสอนใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์กับบุคคลอื่น เพื่อพัฒนาบุคคลในชาติให้มีคุณภาพ ถึงแม้สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาการ และเทคโนโลยีใน

โลกยุคปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป และบรรทัดฐานแห่งวิชาชีพครูก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ความเป็นครูก็ยังคงต้องรักษามาตรฐานแห่งคุณลักษณะของวิชาชีพไว้ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและสมกับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคลที่ทรงคุณค่าของสังคมตราบชั่ววันจิรันดร

ลักษณะของครูที่ดีของเลขชาติการคณะกรรมการข้าราชการครู มีดังนี้
(พระมหาดิศร ถิรสีโล, 2540, หน้า 84)

1. มีความรู้ดี หากความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
2. มีความสามารถดีในการปฏิบัติงาน
3. มีความประพฤติดี ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา
4. รักษาวินัยดี ปฏิบัติตามวินัยโดยครบถ้วน
5. กระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์
6. สอนและอบรมศิษย์ โดยใช้หลักวิธีการศึกษา มีความรัก เมตตาต่อศิษย์ทุกคน
ติดตามส่งเสริม แก่ใจการเรียนและความประพฤติ
7. ละเว้นอบายมุขได้อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะ สุรา บุหรี่ และการพนัน
8. มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ท้องถิ่น และสังคม
9. ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย และประหยัด
10. แต่งกายสุภาพ

ปัญญา เล็กขำ (2541, หน้า 43-44) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูที่ดี คือ
(1) มีความรู้ในวิชาชีพครูและวิชาทั่วไปดี สามารถถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้ผู้เรียนเข้าใจซึ่งนำไปใช้ในการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (2) มีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไป (3) มีอุดมการณ์แห่งวิชาชีพครู รักและศรัทธาในอาชีพครู มีความประพฤติและการปฏิบัติตนที่ดี มีความมั่นคงในอารมณ์ เคารพในเหตุผล (4) มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียนและการพัฒนางานในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม และ (5) มีคุณธรรมและจรรยาบรรณของความเป็นครูในการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นจะต้องมีการปฏิรูปครู เพราะครูเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอันสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา

ดังนั้น ครูในอนาคตจะต้องเป็นครูที่มีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์ของระดับคุณภาพ ครูอันเป็นสากล โดยรวมถึงคุณลักษณะอันสำคัญของความเป็นครูดี ซึ่งคุณลักษณะของครูที่ดีตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ให้พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้ในโอกาสต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สรุปเป็นคุณลักษณะของครูที่ดีได้ ดังนี้ (ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, 2541, หน้า 2-11)

1. ครูต้องเน้นที่คุณธรรม คือ รู้จักวางตัวให้สมกับเป็นผู้มีหน้าที่สั่งสอนและอบรมเยาวชนปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมให้เยาวชนได้เป็นคนที่มีสัมมาอาชีพและความประพฤติดี รู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ ซึ่งครูควรใช้การสอนคือ การให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยเน้นการอบรมด้านการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึมซาบจนติดเป็นนิสัย

นอกจากนั้นครูควรยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมและศีลธรรม คือ ทำแต่ความดี หมั่นขยันและอดสาหะพากเพียร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ หนักแน่น อดกลั้น และอดทน รักษาวินัย สำนวณ ประพฤติตนอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ตั้งงาม มีความจริงใจ มีเมตตา มีความหวังดี วางใจเป็นกลาง อบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ทั้งด้านวิชาการและความฉลาดรอบรู้ในเหตุผลให้สูงยิ่งขึ้น

2. ครูจะต้องประพฤติตัวให้เป็นที่รักเคารพของนักเรียน คือ ครูจะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นที่เชื่อใจและไว้วางใจแก่ศิษย์มีความชำนาญทั้งในวิชาความรู้ และวิธีสอน เพื่อสามารถสอนวิชาทั้งปวงได้โดยถูกต้อง มีความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความสุภาพอ่อนโยน มีความเข้มแข็งและอดทน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ศิษย์ได้มองเห็นและมีความประทับใจในความสามารถของครู ซึ่งความดีของครูทำให้เป็นที่รักและเคารพแก่ศิษย์ และศิษย์จะได้นำแบบอย่างที่ดีไปใช้ในการประพฤติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตลอดไป

3. ครูต้องอดทน เสียสละ และมีความเมตตา คือ มีความโอบอ้อมอารี ต้องอดทน และรู้จักสั่งสอนศิษย์ ให้ความรักความเมตตาแก่ศิษย์ด้วยความจริงใจ ลูกศิษย์ก็จะเห็นความดี และความดีนี้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

4. ครูไม่ควรมุ่งยศศักดิ์ ความร่ำรวย และผลตอบแทนทางวัตถุ คือ ครูที่แท้จริง ควรมีความพึงพอใจ ภูมิใจ และผูกพันใจในความเป็นครู โดยไม่ควรมุ่งหวังผลตอบแทน เป็นยศศักดิ์ ความร่ำรวยหรือผลประโยชน์ทางวัตถุมากจนเกินความจำเป็น เพราะจะทำให้ การทำหน้าที่ครูหรือการเป็นครุนั้นไม่เต็มที่

ดังนั้น ครูควรหันมาดูแลเอาใจใส่ต่อศิษย์เหนือสิ่งอื่นใดก็ตาม ถ้าขึ้นชื่อว่า ครูกับศิษย์แล้ววันที่จะลืมวันนั้นยากยิ่งนัก สำหรับครูที่รักการเป็นครูแท้จริงมีโอกาที่จะได้รับประโยชน์ที่ล้ำค่าในทางจิตใจมากกว่าทางวัตถุ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ครูตามแบบฉบับ จะบริบูรณ์ด้วยสมบัติทางคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตาปราณี ความเสียสละ ซึ่งเป็นเหตุทำให้สามารถผูกพันจิตใจทำให้ศิษย์เกิดความรักใคร่ไว้วางใจ และเคารพเชื่อฟังได้แน่นแฟ้น รวมถึงการสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ ทั้งจิตใจและมารยาทที่ดีให้แก่ศิษย์ทำให้ศิษย์มีความฉลาดรอบรู้ มีความนอบน้อมมีสัมมาคารวะ มีความสำเร็จ ความก้าวหน้าและความสุขความเจริญ

นอกจากนี้ ควรอบรมสั่งสอนศิษย์โดยขอมเสียสละความสุข และประโยชน์ส่วนตัว เพื่อมาทำหน้าที่เป็นครูและสอนคนให้ได้ดี มีความเจริญก้าวหน้าและทำให้เกิดความผูกพันทางจิตใจของผู้เป็นศิษย์ไว้อย่างแน่นแฟ้น ทำให้เกิดความภูมิใจในความเป็นครูที่สังคมมองเห็นว่ามีค่าควรแก่การเคารพบูชาต่อไป

5. ครูต้องยึดมั่นในคุณความดี คือ ความสุจริต ความเมตตากรุณา เห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค โดยสามารถที่จะเผื่อแผ่และถ่ายทอดความรู้ ความดีของตนเองไปยังผู้อื่นอย่างได้ผล ซึ่งความหวังดีด้วยความบริสุทธิ์ใจย่อมก่อให้เกิดศรัทธา แจ่มใส ทำให้ทุกคนพร้อมจะร่วมงานด้วยความเต็มใจ และจะช่วยให้ทุกคนที่มีโอกาสเข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องบรรลุถึงความดีความเจริญไปด้วย

นอกจากนี้ ครูที่แท้ต้องหมั่นขยันและอดสาหะ พากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต้องหนักแน่น อดทนและอดกลั้น ต้องรักษาวินัย สำรวม ระวังความประพฤติ ปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม ต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ ต้องเมตตาหวังดี ต้องวางใจเป็นกลาง ต้องเพิ่มพูนความรู้ด้านวิทยาการ มีความฉลาดรอบรู้ในเหตุ

และผล เพราะคำว่า “ครู” นั้น มีค่าเหนือกว่าสิ่งอื่นใด ครูเป็นผู้ให้ความรู้ ความดี และความสามารถนานาประการแก่ศิษย์

ดังนั้น ครูควรปฏิบัติบำเพ็ญคุณธรรม ความดีของครูให้เพียบพร้อมยิ่งขึ้น เป็นการรักษาความบริสุทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ของความเป็นครูไว้ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติกันสืบไปตลอดกาลนาน

6. พระผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงได้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่อำนวยประโยชน์แก่กุล โดยเฉพาอย่างยิ่งด้านความเป็นครูต่อพสกนิกรชาวไทยทั้งในด้านทรงช่วยเหลือสนับสนุนการศึกษา ทรงพระเมตตาพระราชทานคำสั่งสอนอบรม ตลอดจนทรงปฏิบัติพระองค์มั่นอยู่ในคุณธรรม เป็นแบบอย่างอันดีงาม ยิ่งกว่านั้นพระองค์ทรงมีน้ำพระทัยที่จะช่วยเหลือราษฎร ทรงทรมเทพระสติปัญญา กำลังพระวรกาย พระราชทานความรู้ให้แก่ราษฎร ได้แก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและให้สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สร้างความเจริญมั่นคงให้กับประเทศชาติ

นอกจากนี้ พระองค์ได้ทรงแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงพระอัจฉริยภาพความเป็นครูที่ประเสริฐ ทรงเป็นแบบอย่างของครูที่แท้จริงด้วยจิตวิญญาณ เพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรทั่วทั้งผืนแผ่นดินไทย สมควรแก่การยกย่องเทิดทูนพระองค์ว่า “ทรงเป็นครูของแผ่นดิน” และสมควรที่ครูและทุก ๆ คน ยึดถือเป็นแบบอย่างของความเป็นครูที่แท้จริง

จากการวิจัยของนักจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี และมีประสิทธิภาพหลายท่าน ก็ได้ผลคล้ายคลึงกันและอาจสรุปได้ว่า คุณลักษณะสำคัญของครูที่ดี และมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ (สุรงค์ โคว์ตระกูล, 2541, หน้า 14)

1. ต้องเป็นนักมนุษยนิยม คือ เป็นผู้ที่ยอมรับผู้เรียนอย่างจริงจัง ให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจผู้เรียน มีความยุติธรรม และมีคุณลักษณะของครูตามที่สนะของนักจิตวิทยามนุษยนิยม และเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน

2. เป็นผู้ที่มีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอน คือ ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ และสามารถที่จะให้วิธีสอนที่เหมาะสม และ

จงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ครูจะต้องใช้วิธีการประเมินผลที่สามารถบอกได้ว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นจริง

3. เป็นผู้ที่รู้จักผู้เรียน ครูไม่เพียงแต่เป็นผู้สอนผู้เรียนทางวิชาการเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของผู้เรียนด้วย ดังนั้น ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ เพื่อจะช่วยผู้เรียนให้มีพัฒนาการทั้งด้านสติปัญญา และด้านบุคลิกภาพด้วย โดยทำตนเป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนากุศลภาพของผู้เรียนให้ไปในทางบวก เพื่อผู้เรียนจะได้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจในตัวเองและมีความสุข

4. เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางวิชาการ โดยเฉพาะในวิชาต่าง ๆ ที่ตนจะต้องสอนสำหรับความรู้ด้านวิชานั้น เมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรครูแล้ว ก็อาจจะเชื่อได้ว่าได้รับการเตรียมตัวพร้อมที่จะเป็นผู้สอนได้ และนอกจากนี้ ถ้าผู้เรียนเป็นผู้ที่พยายามขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ ไม่ว่าจะด้วยการอ่านค้นคว้าด้วยตนเองหรือไปอบรมต่อในวิชาที่ตนสอน ก็จะเป็นบุคคลที่มีคุณวุฒิทางวิชาการที่ทันสมัยเสมอ

5. เป็นผู้นำที่ดีและผู้ฟังที่ดี สามารถจะช่วยผู้เรียนให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

6. มีทักษะในการจัดการห้องเรียนให้เอื้อการเรียนรู้

7. เป็นผู้ที่นิยมในวิธีการวิทยาศาสตร์และเข้าใจกฎแห่งพฤติกรรม และเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม

ลักษณะของครูที่ดีจากการศึกษาวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่น มีดังนี้ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2543, หน้า 54)

1. มีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจังด้วยความรักและรับผิดชอบ
2. มีความขยันขันแข็ง
3. มีความเสียสละ
4. เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
5. อุทิศเวลาให้แก่งานราชการ
6. มีกิริยามารยาทเรียบร้อย

7. มีความเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต

8. มีอารมณ์แจ่มใสสว่าง มีอารมณ์ขัน มีอัธยาศัยดี มีมนุษยสัมพันธ์เป็นผู้ที่
ชอบช่วยเหลือผู้อื่นมีความรักศิษย์ ห่วงใยเอาใจใส่ต่อศิษย์ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์
โดยไม่ปิดบังอำพราง

9. มีจิตใจโอบอ้อมอารี ประกอบแต่ความดี วางตนอยู่ในศีลธรรม เป็นคนที่
เฉลียวฉลาดเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม

10. เป็นคนไม่ถือตัว มีความมักน้อย มีจิตใจแน่วแน่มั่นคง มีความกล้าหาญ

11. มีความคิดกว้างไกล มีความสุขุมรอบคอบ มีความกตัญญู มีความยุติธรรม
แก่ทุกคน

12. ทำงานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความมัธยัสถ์ เป็นคนตรงต่อเวลา

13. ให้เกียรติยกย่องผู้อื่น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความเลื่อมใสในศาสนาอย่าง
จริงจัง

14. มีความเป็นผู้นำ มีขันติ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีระเบียบวินัย
คุณลักษณะของครูดีตามความเนื้องานวิจัยของกรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2520 ซึ่ง
ได้กำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ 8 ด้าน เฉลียว บุรีภักดี และคณะ (2520, หน้า 396-400)
ดังนี้

1. ด้านการสอน ได้แก่

1.1 ครูต้องรู้จักมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ

1.2 ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร

1.3 ครูควรเตรียมการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร

1.4 ครูมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการสอนตามที่เตรียม

1.5 ครูมีความสามารถในการวัดผล

1.6 ครูมีความสามารถเลือกวิธีการสอนได้เหมาะสม

1.7 ครูมีความสามารถในการใช้อุปกรณ์การสอน

1.8 ครูมีความสามารถในการใช้กระดานดำ

1.9 ครูมีความสามารถในการอธิบาย

- 1.10 ครูมีความสามารถในการตั้งปัญหา
- 1.11 ครูมีความสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- 1.12 ครูมีความสามารถเร้าความสนใจของเด็ก
- 1.13 ครูมีความสามารถในการปกครองชั้นเรียน
- 1.14 ครูมีความสามารถในการใช้ภาษาที่ถูกต้อง
- 1.15 ครูควรมีวิธีการลงโทษและยกย่องชมเชยเด็กได้อย่างเหมาะสม
- 1.16 ครูมีความสามารถในการแนะนำวิธีการเรียน
- 1.17 ครูใช้การสอนให้เด็กรู้จักคิด
- 1.18 ครูยอมรับความคิดเห็นของเด็ก
- 1.19 ครูส่งเสริมความใฝ่รู้ของเด็ก
2. ด้านวิชาการ ได้แก่
 - 2.1 ครูค้นคว้าความรู้อยู่เสมอ
 - 2.2 ครูใฝ่หาเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้
 - 2.3 ครูชอบสะสมตำรา
 - 2.4 ครูใช้ห้องสมุดและแหล่งวิชาการ
 - 2.5 ครูติดตามข่าวสารต่าง ๆ
 - 2.6 ครูพร้อมที่จะรับคำแนะนำด้านวิชาการจากผู้อื่น
 - 2.7 ครูติดตามความเคลื่อนไหวในวงการศึกษ
 - 2.8 ครูพยายามเพิ่มวิทยฐานะ
 - 2.9 ครูเป็นสมาชิกของสมาคมทางด้านวิชาการ
 - 2.10 ครูสนใจในการทัศนศึกษา
 - 2.11 ครูผลิตตำราและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ
 - 2.12 ครูสนใจเข้าฟังการอภิปรายและปาฐกถา
 - 2.13 ครูศึกษาข้อบกพร่องในงาน
 - 2.14 ครูกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา
 - 2.15 ครูนำความคิดใหม่ ๆ มาช่วยปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

- 2.16 ครูสนใจในการค้นคว้าและวิจัยด้านต่าง ๆ
3. ด้านสุขภาพทางกายและจิต ได้แก่
- 3.1 ครูรู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์
- 3.2 ครูรู้จักพักผ่อน
- 3.3 ครูรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 3.4 ครูรู้จักออกกำลังกาย
- 3.5 ครูเอาใจใส่ในการทำความสะอาดร่างกาย
- 3.6 ครูเอาใจใส่ในการจัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาด
- 3.7 ครูงดเว้นสิ่งเสพติดให้โทษทั้งปวง
- 3.8 ครูเอาใจใส่ป้องกันโรคติดต่อ
- 3.9 ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการปฐมพยาบาล
- 3.10 ครูมีความภูมิใจในตนเองและอาชีพ
- 3.11 ครูกล้าเผชิญความจริง
- 3.12 ครูมีอารมณ์ดี
- 3.13 ครูรู้จักผ่อนคลายอารมณ์
- 3.14 ครูไม่มีความกังวลใจ
- 3.15 ครูมีความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการเงินและการดำเนินชีวิต
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่
- 4.1 ครูเป็นมิตรกับนักเรียน
- 4.2 ครูสนใจหมั่นไต่ถามทุกข์สุขของนักเรียน
- 4.3 ครูคอยช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
- 4.4 ครูมีความเข้าใจความแตกต่างของเด็ก
- 4.5 ครูให้คำปรึกษาหารือต่าง ๆ
- 4.6 ครูให้ความร่วมมือในกิจกรรมของนักเรียน
- 4.7 ครูมีความสุขยิ้มแย้มแจ่มใส
- 4.8 ครูสนใจให้ความร่วมมือและช่วยเหลือของชุมชน

- 4.9 ครูให้การต้อนรับและเป็นกันเองกับผู้ที่มาติดต่อด้วย
- 4.10 ครูสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ ได้ดี
- 4.11 ครูมีความสุขภาพต่อผู้บังคับบัญชา
- 4.12 ครูเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
- 4.13 ครูร่วมมือในกิจการของโรงเรียน
- 4.14 ครูให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนครูในโรงเรียน
- 4.15 ครูสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนครูในโรงเรียนได้ดี
- 4.16 ครูให้การช่วยเหลือแนะนำครูใหม่
- 5. ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ได้แก่
 - 5.1 ครูมีความเที่ยงธรรม
 - 5.2 ครูมีความเมตตา
 - 5.3 ครูมีความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น
 - 5.4 ครูเสียสละเพื่อส่วนรวม
 - 5.5 ครูมีความซื่อสัตย์สุจริต
 - 5.6 ครูวางตนอย่างเหมาะสม
 - 5.7 ครูไม่ดื่มสุราหรือของมึนเมา
 - 5.8 ครูไม่ทำตัวเสเพล
 - 5.9 ครูไม่เล่นการพนัน
 - 5.10 ครูไม่กระทำความผิดเรื่องชู้สาว
 - 5.11 ครูไม่สูบบุหรี่
 - 5.12 ครูอุทิศเวลาในการทำงาน
 - 5.13 ครูมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน
 - 5.14 ครูมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน
 - 5.15 ครูไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
 - 5.16 ครูตรงต่อเวลา
 - 5.17 ครูรู้จักประเมินผลและปรับปรุงตัวเอง

- 5.18 ครูไม่ประจบสอพลอ
6. ด้านบุคลิกลักษณะ ได้แก่
- 6.1 ครูร่าเริงแจ่มใส
 - 6.2 ครูสุภาพอ่อนโยน
 - 6.3 ครูอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง
 - 6.4 ครูขยันขันแข็ง
 - 6.5 ครูมีรูปร่างหน้าตาดี
 - 6.6 ครูแต่งกายเหมาะสม
 - 6.7 ครูมีร่างกายสะอาด
 - 6.8 ครูสุขุมรอบคอบ
 - 6.9 ครูมองโลกในแง่ดี
 - 6.10 ครูกล้าแสดงความคิดเห็น
 - 6.11 ครูกล้าที่จะกระทำในสิ่งที่มีเหตุผล
 - 6.12 ครูมีการพูดที่ชัดเจนชัดคำ
 - 6.13 ครูมีความคล่องแคล่วว่องไว
 - 6.14 ครูเป็นผู้มีหลักการและอุดมคติ
 - 6.15 ครูมีการควบคุมอารมณ์
 - 6.16 ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงาน
 - 6.17 ครูมีศรัทธาในอาชีพ
7. ด้านการอบรม แนะนำและการปกครอง ได้แก่
- 7.1 ครูรู้จักการปกครองแบบประชาธิปไตย
 - 7.2 ครูรู้จักและเข้าใจเด็ก
 - 7.3 ครูมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
 - 7.4 ครูมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจเด็ก
 - 7.5 ครูรักษาความลับของนักเรียน
 - 7.6 ครูเป็นผู้มีระเบียบวินัย

- 7.7 ครูเป็นตัวอย่างที่ดี
- 7.8 ครูตัดสินใจปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
- 7.9 ครูรู้จักใช้ความเด็ดขาดหรืออะลุ่มอะล่วยได้อย่างเหมาะสม
- 7.10 ครูมีเหตุผล
- 7.11 ครูสามารถควบคุมนักเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบ
- 7.12 ครูเป็นที่พึ่งของนักเรียน
- 7.13 ครูช่วยให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหของตนได้
- 7.14 ครูร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ปัญหานักเรียน
- 7.15 ครูไปเยี่ยมผู้ปกครองของนักเรียน
- 8. ด้านการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ได้แก่
 - 8.1 ครูยอมรับนับถือผู้อื่น
 - 8.2 ครูให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
 - 8.3 ครูรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 - 8.4 ครูใช้หลักเหตุผลในการแก้ปัญหา
 - 8.5 ครูเข้าใจกระบวนการวิธีในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
 - 8.6 ครูรู้จักสิทธิของตนตามกฎหมาย
 - 8.7 ครูรู้จักหน้าที่ของตนที่มีส่วนรวม
 - 8.8 ครูยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
 - 8.9 ครูร่วมกิจกรรมอันเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีนิยม
 - 8.10 ครูส่งเสริมความรักชาติ
 - 8.11 ครูรู้จักวางแผนงานและดำเนินตามแผนนั้น
 - 8.12 ครูรู้จักรักษาความลับของทางราชการ
 - 8.13 ครูรู้จักปรับปรุงฐานะให้ดีขึ้น
 - 8.14 ครูรู้จักประหยัด

คุณลักษณะของครูที่ดีสู่ความเป็นมืออาชีพได้นั้นจะต้องรู้วิชาการหนึ่ง รู้วิชาครูหนึ่ง และมีวิญญานครูหนึ่ง ซึ่งครูอาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแนวคิดและ

การกระทำ กล่าวคือ ต้องยึดผู้เรียนสำคัญที่สุดและสามารถนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนให้คงไว้ในความเป็นครูอาชีพ ซึ่งมีขั้นตอนในการปฏิบัติเรียกว่า กระบวนการในการทำงานหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กระบวนการพัฒนางานในหน้าที่มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ทองพูล บุญอึ้ง, 2544, หน้า 12-14)

1. การศึกษาปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาว่ามีปัญหาอะไร เพื่อจะนำมาแก้ไขหรือพัฒนา ซึ่งปัญหานี้จะดูได้จาก ผลการเรียน วิธีการสอน หลักสูตร เนื้อหา อุปกรณ์ สื่อ หรือปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ

2. การศึกษาแนวทางในการพัฒนา โดยทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะช่วยให้ทราบข้อมูลหรือวิธีการที่ผู้อื่นศึกษามาแล้ว จะช่วยให้พิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนของครูนั้นง่ายขึ้น และศึกษาจากการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการพัฒนาด้านผลงาน ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านปัจจัยแวดล้อมในการดำเนินการแล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางในการดำเนินการพัฒนาที่ชัดเจน

3. การดำเนินการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนดำเนินการ การดำเนินการพัฒนาและการติดตามและประเมินผล

4. ชั้นประเมินผลการดำเนินการ โดยนำผลจากการประเมินผลที่ได้จากเครื่องมือที่กำหนดมานำเสนอให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่วางไว้

5. การสรุปและรายงานผล เมื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาเสร็จสิ้นแล้ว ครูมืออาชีพจะต้องดำเนินการสรุป และรายงานผลตามแบบมาตรฐานต่อไป

ยูพา เพ็ชรฤทธิ์ (2544, หน้า 5) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะครูที่ดี คือ จะต้องรู้ว่าหน้าที่ของตนคืออะไร ต้องเข้าใจหลักจิตวิทยาและสามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่เด็กด้วยช่องทางที่ถูกต้อง รวมทั้งต้องมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้กลวิธีในการถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ ครูต้องพัฒนาตนเองให้เข้ากับสถานะสังคมรู้กลุ่มเป้าหมายของตนและรู้จักวางตัวได้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของตน ขณะเดียวกันต้องสอนให้เด็กสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ และสามารถนำความรู้ ความสามารถทางวิชาการมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2544, หน้า 21-22) ได้กล่าวถึง ลักษณะครูอาชีพ จะต้องเป็นครูด้วยใจรักเป็นครูด้วยจิตสำนึกและวิญญูณของความเป็นครู ซึ่งจุดเริ่มต้นน่าจะอยู่ที่การสร้างศรัทธา คำว่าศรัทธามีความหมาย 3 มิติ คือ (1) ศรัทธาต่อตนเอง ต้องเชื่อและศรัทธาในความรู้ความสามารถของตนเองว่าจะเป็นครูที่ดีได้ (2) ศรัทธาต่ออาชีพครู รักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นครูที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่เป็นครู และ (3) ศรัทธาต่อองค์กร รักษาชื่อเสียงของสถานศึกษาและองค์กรวิชาชีพครู ประพฤติปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

สมนึก ปฏิปทานนท์ (2547, หน้า 33-36) ได้กล่าวถึง อาชีพครูว่า เป็นอาชีพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมเพราะครูเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญในการอบรมเยาวชนของชาติให้เป็นคนดี ครูต้องเป็นแม่พิมพ์ที่ดีของศิษย์ หมายถึงการเป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งในด้านความรู้ความสามารถ คุณธรรม ศีลธรรมวัฒนธรรม มีน้ำใจดีงามที่จะสอนและอบรมศิษย์ มีความเสียสละไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ จากศิษย์ ซึ่งลักษณะความเป็นครูที่ดี คือ มีความรู้ดี การสอนดี การปกครองดี บุคลิกภาพดี ประพฤติดี และมนุษยสัมพันธ์ดี

ข้อปฏิบัติตนตามวินัยและจรรยาบรรณครู ที่กล่าวว่า ครูดี คือ ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ชาติ เพื่อเกียรติภูมิและเกียรติคุณของครู ดังนั้น ครูพึงบำเพ็ญตนให้สมกับความเป็นครู ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2547, หน้า 1-8)

1. มีอุดมการณ์และจิตวิญญูณของความเป็นครู

1.1 รัก ศรัทธา รักษาไว้ซึ่งเกียรติคุณ เกียรติศักดิ์ และหน้าที่ความเป็นครูมุ่งมั่นประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณครู

1.2 ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจให้่องแท้ในกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการครู และทิศทางการพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล

1.3 ศึกษา เรียนรู้ เข้าใจในศิษย์ มีเมตตากรุณารับฟังความคิดเห็นอุทิศเวลาให้กับศิษย์ ไม่ละทิ้งการสอน ติดตามแก้ไขปัญหา พัฒนาการเรียนรู้ และความประพฤติของศิษย์ทุกคน

1.4 ประพฤติและปฏิบัติต่อผู้ร่วมวิชาชีพด้วยการยกย่อง ให้เกียรติ เคารพ ศักดิ์ศรี สิทธิ หน้าที่ ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ

1.5 ตระหนักในบทบาทและคุณค่าของความเป็นครูของแผ่นดิน ติดตามใคร่-
ครวญปัญหา และแนวทางพัฒนาเยาวชน ประชาชน ชุมชน และชาติบ้านเมือง เสนอแนะ
ชี้ทางที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาและการพัฒนา

2. ตั้งใจปฏิบัติงานหน้าที่ครูโดยสมบูรณ์ด้วยหลักธรรมและหลักวิชาชีพครู

2.1 สอน ฝึก อบรมบ่มนิสัย และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมของ
นักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา

2.2 จัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีศักยภาพ พัฒนาความรู้ ความ-
สามารถทางสังคม คุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม และจิตใจอย่างสมบูรณ์

2.3 เข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาและ
พัฒนาเยาวชน ประชาชน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชน

2.4 ยึดมั่น ประพฤติปฏิบัติตามพันธกิจ นโยบาย กฎ ระเบียบของสถานศึกษา
เสียสละ ร่วมปฏิบัติงานในกิจการของสถานศึกษา สร้างสรรค์เกียรติคุณ ชื่อเสียง
ความเจริญก้าวหน้าในสถานศึกษา

2.5 ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เผยแพร่ เพื่อพัฒนางานของตนและของส่วนรวมให้
เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เต็มกำลังความสามารถ

3. เพียรพัฒนาตนเองตลอดชีวิตทั้งทางคุณธรรมจริยธรรม ศีลธรรม ทางวิชาการ
และทางวิชาชีพครู ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ และการ-
ดำเนินชีวิตให้สมกับเป็นปูชนียบุคคลของสังคม

3.1 มีอุดมการณ์ของชีวิต มุ่งหวังความเจริญก้าวหน้าในชีวิต พัฒนาความรู้
ความสามารถในทางวิชาการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ศีลธรรม ประพฤติปฏิบัติตาม
ศีลธรรม ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาอย่างเคร่งครัด ดำเนินชีวิตตามครรลองของ
วัฒนธรรมอันดีงามของไทย

3.2 มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อสังคม
หมั่นบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม

3.3 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพ น่านับถือด้วย เป็นผู้ทรง
 คุณความรู้ ความสามารถและคุณธรรม

3.4 ศรัทธายึดมั่นในการปกครองประเทศ ตามระบอบประชาธิปไตยอันมี
 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ด้วยวิถีทางประชา-
 ธิปไตย ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของบ้านเมือง กติกาของสังคม

3.5 ใฝ่ใจในการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิตของตนและครอบครัว ประพฤติ
 ปฏิบัติตนให้เกิดความสงบสุข

4. เป็นพลังสำคัญของชุมชนในการแก้ปัญหา และพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ
 สังคมของชุมชน ชาดิบ้านเมือง

4.1 ศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการ เพื่อพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ
 สังคมของชุมชน ดำเนินการและเสนอแนะให้มีการดำเนินการทางการศึกษา เศรษฐกิจ
 และสังคม เพื่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชน ชาดิบ้านเมือง

4.2 ร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการ-
 เรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมปัจจุบันอย่างแท้จริง และ
 ร่วมมือกันดำเนินการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ
 ให้กับเยาวชน ประชาชนตามสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม

4.3 เป็นผู้นำผู้ร่วมงานในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะใน
 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง จิตสำนึกสาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ การคมนาคม
 สิ่งแวดล้อม การอาชีพ การตลาด เทคโนโลยีที่เหมาะสม

4.4 ร่วมกิจกรรมในงานของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองและ
 วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อให้งานเหล่านั้นบรรลุผลสัมฤทธิ์

4.5 สนใจเป็นกรณีพิเศษเพื่อรับทราบเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวอันอาจเป็น
 อันตรายต่อชุมชน ชาดิบ้านเมือง ดำเนินการตามความเหมาะสม เพื่อจัดภัยอันตราย
 เหล่านั้น เพื่อความมั่นคงของชาติ

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2548, หน้า 41) กล่าวถึง คุณลักษณะครูที่ดี จะต้องมึคุณ-
 ลักษณะเหมาะสม มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ

ด้าน มีความประพฤติดี บุคลิกภาพดี มีวิญญูณของความเป็นครู ดูแลเอาใจใส่ในความ-
ทุกข์สุขของศิษย์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญูณของความเป็นครู รักใคร่ห่วงใยและ
ปรารถนาดีต่อศิษย์ เป็นแบบอย่างและเป็นที่พักพิงของศิษย์ได้

สุรพล สุพวงค์ (2548, หน้า 36) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูที่ดี จะต้อง
ประพฤติตนตามกรอบจรรยาบรรณครู คือ เป็นผู้ที่มีเป้าหมายชีวิตอยู่ที่ความก้าวหน้า
ความเป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติชอบของศิษย์ยึดศิษย์เป็นศูนย์กลาง พยายามพัฒนา
ตนเอง อยู่เสมอ ย่อมเป็นที่รักของศิษย์และสังคม ทำให้ศิษย์เกิดความศรัทธาเชื่อถือ
ดังคำขวัญวันครู ปี 2549 ที่กล่าวว่า “ครูดีเป็นศรีแผ่นดิน ศิษย์ทั่วถิ่นศรัทธาบูชาครู”
ซึ่งในการปฏิบัติดังกล่าวจึงนำไปสู่การเป็นครูมืออาชีพและธำรงรักษาไว้ในความเป็น
วิชาชีพชั้นสูงของครูได้ตลอดไป

เพิ่มวุธ บุษพามาตะนัง (2543, หน้า 43-46) ได้กล่าวถึง ครูไทยในสหัสวรรษใหม่
ควรจะมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์
อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

2. เป็นคนทันสมัย มีวิสัยทัศน์ รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม
การเมือง การศึกษา มีความรู้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและ
นโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสนใจใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้า วิจัย การฝึกอบรม ดูงานเพื่อพัฒนา
ตนเอง และพัฒนางานในหน้าที่อยู่เสมอ

3. มีหัวใจนักปราชญ์ มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน รู้จักการปรับบทบาทใน
ด้านต่าง ๆ ให้สมดุล เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือ
แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. เปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน (instruction) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator)
เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยครูคอยอำนวยความสะดวก
ความสะดวกในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ใช้ให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด

5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะตามรูปแบบชิปปา (CIPPA MODEL) คือ การจัดประสบการณ์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนปฏิบัติตามแผน จนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองตามขั้นตอนดังนี้

5.1 C หมายถึง construct คือ การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยกระบวนการแสวงหาข้อมูล ทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นองค์ความรู้

5.2 I หมายถึง interaction คือ การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้จากกันและกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

5.3 P หมายถึง physical participation คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การทำกิจกรรมในลักษณะที่ผู้เรียนได้แสดงออกทางกาย

5.4 P หมายถึง process learning/product คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ควบคู่ไปกับผลงานหรือองค์ความรู้ที่สรุปได้

5.5 A หมายถึง application คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อันจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนอย่างแท้จริง

6. มีคุณธรรมจริยธรรม คือ ความเมตตา กรุณา ความเสียสละอดทน ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความละเอียด และเกรงกลัวต่อบาป เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นตัวกำกับ ควบคุมให้ครูใช้ความรู้ที่มีอยู่ไปในทางที่สร้างสรรค์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษาดังอย่างแท้จริง

7. วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง (authentic assessment) เป็นการวัดที่ให้ได้ความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจงาน การรายงานตนเอง การตรวจบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การใช้ข้อสอบที่เน้นการปฏิบัติจริง และการใช้แฟ้มสะสมผลงาน (portfolio assessment) ซึ่งจากการใช้การวัดและประเมินผลด้วยวิธีดังกล่าวมีข้อดี คือ เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนเป็นการพัฒนาทักษะทางวิชาการระดับสูงแก่ผู้เรียน โดยพัฒนาการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนางานของตนได้อย่างต่อเนื่องเป็นการวัดความ-

สามารถของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้จากนามธรรมเป็นรูปธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง รวมถึงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้คิดสร้างสรรค์ และผลิตงานได้ด้วยตนเอง

คุณลักษณะครูรุ่นใหม่กับการปฏิรูปหลักสูตรผลิตครูในศตวรรษ 21 ครูจะต้องมีความรู้ประสบการณ์และก้าวทันสถานการณ์โลก จะต้องเป็นผู้มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ จัดระบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ ต้องสอนโดยยึดพื้นฐานความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ครูในอนาคตจึงต้องมีมาตรฐานคุณภาพในระดับครูมืออาชีพ ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในระดับสูง ดังนั้น ครูจะต้องเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมยุคใหม่ที่จะปรับเปลี่ยนไปทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เชื่อได้ว่า ครูจะต้องมีคุณลักษณะโดดเด่น ดี เก่ง ทัน โลก และเป็นครูมืออาชีพได้อย่างแท้จริง ซึ่งคุณลักษณะครูรุ่นใหม่ที่สำคัญและเป็นจุดเด่นในศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้ (โธทัย อุดมบุญญาภานุภาพ, 2549, หน้า 3-7)

1. มีความสนใจเสาะแสวงหาความรู้ กระตือรือร้นที่อยากเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
2. มีความรอบรู้ด้านปรัชญาการศึกษา นโยบายทางการศึกษา กฎหมายการศึกษา มาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และหลักสูตรการสอนทั่วไป
3. มีความรอบรู้ความสามารถที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์และทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถเชื่อมโยงสภาพท้องถิ่นเข้ากับมาตรฐานสากลในเชิงสหวิทยาการ
4. มีความรู้ความสามารถในวิธีการแสวงหาความรู้
5. รู้จักและเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียน
6. มีความรู้และทักษะในวิชาชีพที่สอนอย่างลุ่มลึก ชัดเจน สามารถสอนแล้วผู้เรียนเข้าใจมีความสามารถเรียนรู้ได้ และสนุกกับการเรียนรู้ สอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถเต็มเวลา และเต็มหลักสูตร

7. มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ และมีความสุขสนุกในการเรียนการสอน มีความสามารถในการสังเกต และรู้จักแก้ไขพฤติกรรมเสริมแรง และการลงโทษที่เหมาะสม

8. มีทักษะในการสอนอย่างเชี่ยวชาญ และสร้างสรรค์การเรียนรู้ จนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ เพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยปลูกเร้าให้ผู้เรียนแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

9. มีความรู้และความเข้าใจถึงเป้าหมาย วิธีการของหลักสูตรและการสอน

10. มีความสามารถในการออกแบบ วางแผนการสอน การบริหารจัดการในชั้นเรียน วิจัยและพัฒนาการสอน มีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความสามารถวัดผลประเมินผลพัฒนาการของการเรียนรู้ได้หลายวิธีอย่างเหมาะสมสม่ำเสมอ

11. มีความรัก ศรัทธาที่จะเป็นครู มีความเมตตากรุณา และเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์

12. มีจริยธรรม กริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย วางตนอยู่ในศีลธรรมอันดีเปี่ยมด้วยคุณธรรม ฝักหักปฏิบัติตนยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องแก้ไขสิ่งผิด และยึดมั่นตามหลักศาสนา

13. มีบุคลิกภาพดี เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็ก และสาธารณชนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการดำรงชีวิต

14. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ทำงานอย่างเป็นระบบ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

15. มีความสามารถในการปลูกฝังวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีและถูกต้องต่อผู้เรียน

16. มีความสามารถในการจัดระเบียบเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับพัฒนาการผู้เรียน และมีความสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ตรงตามความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า คุณลักษณะของครูที่ดีจากหลายบุคคลได้แสดงทัศนะไว้หลากหลายล้วนแต่เป็นข้อแนะนำที่ดี และมีความสำคัญซึ่งครูทุกคนควรยึดถือและนำไปปฏิบัติเพราะจะเกิดผลดีต่อตัวครูเองและเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติในสังคมต่อไปในอนาคต

คุณลักษณะด้านวิชาการและการสอน

บทบาทหน้าที่สำคัญของครูผู้สอน คือ เป็นการถ่ายทอดความรู้วิชาการที่มีอยู่ มีการศึกษาหาความรู้อยู่เป็นนิจ สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังเช่น แนวความคิดของซาโรช บัวศรี (อ้างถึงใน ынดี ชุมจิต, 2541, หน้า 79) ได้อธิบายถึง ครู ที่จะสามารถนำความรู้ถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนได้ดี ต้องมีสิ่งต่าง ๆ คือ มีความรู้ในรายละเอียดของวิชาที่จะสอนเป็นอย่างดี ใช้หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้ ใช้หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาของมนุษย์ วางแผนสำหรับการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน และซาโรช บัวศรี (อ้างถึงใน ынดี ชุมจิต, 2541, หน้า 79) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูด้านวิชาการไว้ ดังนี้ ครูที่ดีต้องมีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างถ่องแท้ มีความรู้กว้างขวางในสิ่งใหม่เกี่ยวกับวิชาที่สอน มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เป็นนิจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน มีความรู้ ความสามารถพิเศษนอกเหนือจากวิชาที่สอน มีความสามารถในการเป็นครูชั้นอาชีพ และยังสามารถบอกถึงการสอนว่า ต้องเตรียมการสอนอย่างดีสอนตามหลักสูตร มีความสามารถในการปกครองชั้นเรียนได้ดี ให้งานและตรวจงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2543, หน้า 34-38) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ก็จะต้องจัดให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้ครบถ้วนในสิ่งต่าง ๆ คือ กำเนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนเป็นที่น่าสนใจไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย ดำเนินไปด้วยความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน ต้องทำทนายให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ตระหนักถึงเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ สร้างสถานการณ์ให้

ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายของการสอน สามารถเข้าใจผู้เรียน คำนึงถึงภูมิหลังของผู้เรียน ไม่ยึดติดวิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น การเรียนการสอนที่ดีเป็นพลวัต (dynamic) กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านของการจัดกิจกรรม การสร้างบรรยากาศ รูปแบบเนื้อหาสาระ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เป็นต้น สอนในสิ่งที่ไม่ไกลตัวผู้เรียนมากเกินไป มีการวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และยืดหยุ่นเป็นผลจากการนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานของตน ครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำในการสอน สามารถจัดกิจกรรมการสอน มีทักษะด้านเทคนิค (technical skill) เป็นทักษะในการที่ใช้วิธีการเทคนิค และอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้ศึกษาอบรมมา (คุณวุฒิ คนฉลาด และคณะ, 2532, หน้า 19-21) สามารถนำประสบการณ์ของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสอน สามารถสาธิต บรรยาย สามารถใช้สื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย สามารถเชื่อมโยงความเห็นของแต่ละบุคคล ปรับถ้อยคำสำนวน กระตุ้นให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น และการตะล่อมให้ผู้เรียนมีความคิดเห็นที่ตรงประเด็น สามารถนำอภิปรายให้บรรลุถึงข้อยุติที่มีหลักเกณฑ์ เป็นที่ยอมรับ มีการจูงใจ กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป โดยครูเป็นครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน และสามารถใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ได้เป็นทั้งผู้ให้และเป็นทั้งผู้รับ เป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง และนับว่าเป็นการให้เกียรติแก่ผู้เรียนด้วยกัน (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524, หน้า 294) สามารถทำความเข้าใจรวบรัดชัดเจนอย่างเป็นเรื่องเป็นราวเป็นระบบ ตอบคำถามได้อย่างชัดเจน มีความสามารถในการสื่อสารได้ดี เข้าใจง่าย (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541, หน้า 106-107) สามารถจดจำเนื้อหาในการสอนได้เป็นอย่างดี และยังคงสามารถเรียบเรียงคำพูดให้เป็นภาษาพูดได้อย่างเหมาะสม (จิตติมา เวชพงษ์, 2539, หน้า 36) นอกจากนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถถึงขั้นชำนาญในเรื่องการบรรยาย รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรวิชาของตนและนอกจากสิ่งอื่นใด

ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 105) มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมรรถภาพของครู ว่า ควรมีความจำเป็น ดังนี้

1. สามารถทำให้เข้าใจได้ รวบรวมชัดเจน (being clear and concise)
2. สามารถนำความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติได้ (being able to relate-theory to practice)
3. มีความสามารถในการศิลปะและวิทยาการหลาย ๆ ด้าน (being deversified)
4. มีความสามารถที่จะเร้าให้ผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมอบรมเกิดความสนใจ และตอบสนองความสนใจของผู้เรียนได้
5. มีศักยภาพในการสื่อความหมายหรือสื่อสาร การให้ข้อมูล และความคิดอย่างมีความหมายชัดเจน
6. มีความสามารถในการที่จะทำงานอย่างมียุทธวิธีที่ดี
7. มีความสามารถจัดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะด้านวิชาการและการสอนอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ คือ ความสามารถในการสร้างบรรยากาศตามที่ วิจิตร อาวะกุล (2537, หน้า 124-127) ได้จำแนกบรรยากาศที่วิทยากร และผู้ถ่ายทอดความรู้จะต้องสร้างขึ้น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของการถ่ายทอดความรู้ในการฝึกอบรม และการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อยู่ 7 ประการด้วยกัน คือ

1. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น ได้แก่ การเริ่มเปิดฉากการพูด ลีลาท่าทาง น้ำเสียง ที่เป็นกันเองต่อผู้เข้ารับการอบรม สร้างความรู้สึกที่ดีทางจิตใจ ทักสนคดีที่ดีต่อกัน ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน ผู้เข้าอบรมตระหนักว่า วิทยากรมีความเข้าใจในตัวเอง แสดงความเป็นมิตรยอมรับ ตลอดจนความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมอบอุ่น อยากเข้าไปสอบถามสนทนากับวิทยากรอย่างเปิดเผยเป็นกันเอง สิ่งนี้จะส่งผลมายังการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถตัดความกังวล แสดงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรม รักที่จะแสวงหาความรู้ รักการฝึกอบรม หน่วยงาน สถาบัน

2. บรรยากาศของการยอมรับนับถือ การที่วิทยากรหรือผู้ถ่ายทอดให้การยอมรับนับถือในเรื่องวิद्यุฒิ ประสบการณ์ ความตั้งใจของผู้เข้ารับการอบรมทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่าสามารถรับความสำเร็จได้ ความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นเสมอกับผู้เข้ารับการอบรมที่มีปมด้อย ขาดความมั่นใจในตัวเอง วิทยากรควรสร้างบรรยากาศและถ่ายทอดความรู้สึกของการยอมรับนับถือนี้ไปยังผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. บรรยากาศที่มีอิสระ คือ บรรยากาศที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีอิสระในการที่จะเลือกตัดสินใจ เลือกเชื่อ เลือกสนใจ เลือกกิจกรรมที่มีความหมาย และคุณค่าแก่ตนเอง รวมทั้งการให้โอกาสในการที่จะทำผิดพลาดด้วย บรรยากาศเช่นนี้ จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ เกิดความมั่นใจในตนเอง ในการเรียน ในการศึกษา ค้นคว้า เป็นการลดความเครียดได้มากกว่าชั้นที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับมาก ๆ

4. บรรยากาศท้าทาย คือ การจูงใจ การกระตุ้น การให้กำลังใจ สนับสนุน จะทำให้เกิดบรรยากาศท้าทายให้ผู้เข้ารับการอบรมตัดสินใจทำ กล้าเสี่ยง ทั้งนี้ เพื่อให้เขาประสบความสำเร็จ พูดยให้เขารู้สึกว่า ผู้บรรยายมีความเชื่อในความสามารถของเขาที่จะทำงานนั้น แม้ว่าจะเป็นงานที่ค่อนข้างยากเขาก็มีกำลังใจสู้ เกิดความกล้าที่จะทำในสิ่งนั้น ๆ

5. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ คือ ผู้สอนที่ฉลาดจะเลือกพูดถึงเรื่องที่จะทำให้ผู้เข้ารับการเรียนรู้ประสบความสำเร็จมากกว่าจะพูดแต่ความล้มเหลว ทำให้คนมีความหวัง เพราะคนเรายู่ด้วยได้ความหวัง และความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระทำ คนเราเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และมีความสามารถมากขึ้นนั้นมาจากความสำเร็จ มิใช่มาจากความล้มเหลว การไม่แสดงความชื่นชมต่อผลงาน การใช้แต่คำพูดว่า “ส่วนมากยังทำกันไม่ได้ไม่ดี น้อยคนที่จะทำได้สำเร็จ” เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความล้มเหลว

6. บรรยากาศของการชี้แนะ การเรียนการสอนที่ไม่มีการบอกถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการทฤษฎีเป็นแนวทางเป็นกรอบให้ผู้เรียนได้รับรู้ได้มีเป้าหมายไปสู่ความสำเร็จหรือการเรียนรู้ จะเหมือนเรือที่ไม่มีหางเสือ ผู้สอนจะต้องให้แนวทางชี้แนะให้เขาได้เดินไปสู่การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายที่มีความอิสระพอสมควร แต่ไม่ใช่มีอิสระ

จนไม่เห็นเป้าหมาย ทำอย่างไรก็ได้ จะต้องให้ทุกคนไปในแนวทางที่ถูกต้อง

7. บรรยากาศของการควบคุม บรรยากาศนี้ไม่ใช่เป็นบรรยากาศนี้ไม่ใช่บรรยากาศที่ขัดต่อบรรยากาศอิสระ แต่ผู้สอนต้องควบคุมให้เกิดระเบียบวินัย ผู้เรียนจะเรียนได้น้อย ถ้าปล่อยให้อิสระจนเกินขอบเขต ไม่มีการควบคุม ผู้เรียนที่มีการควบคุมจะเรียนได้ดีกว่าการเรียนที่ปล่อย ผู้สอนต้องชี้แจงทำความเข้าใจอย่างสุภาพ นิ่มนวลว่าทำไมจึงต้องทำสิ่งนี้แต่ไม่ทำสิ่งนั้น ทำไมจึงต้องห้ามทำจึงต้องลงโทษ และไม่ใ้ใครมีสิทธิพิเศษ บรรยากาศของการควบคุมนี้จะทำได้โดยพุดให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติและทุกคนมีความสำคัญ ได้รับการปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลง ระเบียบเสมอหน้ากัน ทุกคนจะให้ความสนใจ และระมัดระวังอยู่ภายใต้การควบคุมนี้

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ผู้สอนที่มีคุณภาพจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียน ผู้อบรมแสดงความคิดเห็น เรียบเรียงคำพูดเป็นคำพูดที่เหมาะสม สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านวิชาการและการสอนของครู ต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาที่รับผิดชอบหรือวิชาที่เกี่ยวกับงานของตน หลักและทฤษฎี การเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล มีเทคนิคและวิธีการสอนที่ดี รู้บทบาท หน้าที่ของตนในการจัดการเรียนการสอน ใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแหล่งข้อมูลได้เป็นอย่างดี มีวิธีการวัดและประเมินผลอย่างยุติธรรมตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์

ตำราญ คำพรม (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 65) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ร่วมกัน เกิดความร่วมมือประสานงานด้วยความเต็มใจ มีความรักใคร่เห็นอกเห็นใจ เช่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อ มีความรักช่วยเหลือผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน พยายามเรียนรู้นิสัย บุคลิกภาพ และลักษณะ

ของผู้เรียนแต่ละคนเป็นที่ปรึกษาแนะนำผู้เรียนที่ดี มีความสามารถในการจดจำชื่อผู้เรียน ช่วยเหลือและให้ความสนใจ

ประโยชน์ จันทร โชติ (อ้างถึงใน เฉยญา โอเลย, 2545, หน้า 65) กล่าวว่า ยังประกอบด้วย คุณลักษณะอื่น ๆ อีก คือ มีความรักและเมตตานักเรียนอย่างทั่วหน้ากัน ไม่วางท่าถือตัว ติดตามไต่ถามทุกข์สุขของผู้เรียนเสมอ เอาใจใส่ทั้งทางด้านการเรียน สุขภาพอนามัยและความประพฤติของผู้เรียน ให้กำลังใจยกย่องชมเชย เมื่อนักเรียน ทำงานสำเร็จและได้ผลก้าวหน้า สนใจร่วมกิจกรรมของผู้เรียน มีความหวังดีต่อผู้เรียน ร่วมมือกับผู้ปกครองของผู้เรียนในการอบรมสั่งสอนศิษย์ และช่วยแก้ปัญหาทำตนเป็นผู้ มีความยุติธรรมเสมอ ปรับตัวเข้ากับทุกคน ทุกชนชั้นในสังคมอย่างกลมกลืนและเหมาะสม ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตน ไม่เป็นคน ประจบสอพลอ ไม่ก้าวก่าหน้าที่ของผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงานของตน เว้นแต่ได้รับการ ร้องขอ และช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเสมอทั้งในหน้าที่ราชการและนอกหน้าที่ราชการ

ผ่องศรี ศรีวัง (2536, หน้า 6) กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน มีความรัก โกรธเห็นอกเห็นใจ ให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียนและทุกคน ซึ่งใกล้เคียงกับความคิดเห็น ของ พันธุ์เพ็ญ หีบเพชร (2540, หน้า 7) ที่กล่าวว่า ต้องสามารถให้คำปรึกษาได้ทุกปัญหา ทั้งปัญหาส่วนตัวของผู้เรียนและปัญหาทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอาชีพการงาน ปัญหาในด้านการเรียนการสอน และให้โอกาสผู้เรียนได้รับความสะดวกในทุก ๆ เรื่อง มีความหวังดีและจริงใจต่อผู้เรียนและทุกคนที่เกี่ยวข้องกับตน เข้าใจปัญหาและความ ต้องการของนักศึกษา

ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 58-60) กล่าวว่า ครูทุกคน ทุกระดับชั้น จะต้องเกี่ยวข้อง กับการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ศิษย์ ฉะนั้น ครูต้องมีความสามารถในการตอบคำถาม ให้คำปรึกษา ให้ความเป็นกันเองอย่างมากต่อศิษย์ และยังคงสร้างความไว้วางใจให้แก่ ผู้เรียน ชุมชน สังคม เพราะครูจะสามารถจัดปัญหาให้ศิษย์ได้อย่างดี ทั้งปัญหาส่วนตัว และปัญหาของผู้อื่น แสดงความรักใคร่และห่วงใยศิษย์อย่างถูกต้องตามแบบศีลธรรม

อันดี ช่วยเมื่อคราวจำเป็นตามความสมควร เสียสละความสุขส่วนตัว ยอมรับความเหน็ดเหนื่อยที่จะเกิดขึ้นจากการให้คำปรึกษา ให้ความร่วมมือในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน มีความเป็นกันเองต่อเพื่อนร่วมงาน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ของครู จะต้องมีความพยายามที่จะเรียนรู้ถึงนิสัยและบุคลิกภาพของผู้เรียน มีความรักใคร่ต่อศิษย์ มีความเป็นกันเองต่อผู้เรียน ติดตามไต่ถามทุกข์สุขของผู้เรียนเสมอ ให้ความสะดวกและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อทุกคนไม่ว่าจะเป็นลูกศิษย์หรือไม่ก็ตาม มองทุกคนในแง่ดี ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ช่วยเหลือให้บริการแก่สังคม กระทำตนเป็นคนยุติธรรม ปรับตัวเข้ากับทุกคนได้อย่างเหมาะสม ให้ความร่วมมือกับทุก ๆ คน

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

ทงนศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2532, หน้า 26) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาเห็นอย่างชัดแจ้ง เช่น กิริยาท่าทีหรือพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งทางด้านร่างกาย วาจา และจิตใจ เป็นผู้มีความสุขภาพจิตดี มีกำลังใจเข้มแข็ง มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี พุดจาจะฉานชัดเจน เข้าใจง่าย มีความกระตือรือร้นตลอดเวลา อันเป็นลักษณะที่เสริมให้ครูปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จ ได้ผลงานที่ดีขึ้น

ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 153-164) กล่าวว่า บุคลิกลักษณะเป็นลักษณะเฉพาะบางประการซึ่งทำให้แต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ในโลกแห่งความเป็นจริงไม่มีผู้ใดที่มีบุคลิกภาพพร้อมสมบูรณ์จนไม่ต้องปรับปรุง

สมชาติ กิจยรรยง (ม.ป.ป., หน้า 3) กล่าวว่า ครูผู้สอนหรือวิทยากรที่มีคุณภาพต้องมีลักษณะในด้านนี้อย่างสมบูรณ์ จึงจะสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรม บุคลิกลักษณะที่ดีของครูผู้สอนนั้น จะต้องเป็นผู้มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉงว่องไว มีสุขภาพกายสมบูรณ์และมีสุขภาพจิตดี มีปฏิภาณไหวพริบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ควบคุมอารมณ์ของตนได้ดี เป็นคนมีจิตใจดี อารมณ์ดี เชือกเย็น สุขภาพไม่หยาบคาย ไม่หงุดหงิดง่าย โมโหงง่าย เมื่อมีคำถามหรือ

ต้องการรายละเอียด นอกจากนั้น ยังต้องวางตัวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพทางสังคม สภาพแวดล้อมในชุมชน มีความมานะอดทน แต่งกายสุภาพเรียบร้อยถูกกาลเทศะ

ตำราญ คำพรม (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 67) กล่าวว่า ครูต้องเชื่อมั่น ต่อตนเองในการสอนการบรรยาย การสอน การฝึกอบรม ส่วนที่สำคัญอีกอย่าง คือ การ แสดงออกทางสีหน้า ควรยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตรกับผู้เรียน ผู้เข้ารับการอบรม เป็นมิตร ไม่ถือตัว มีความเต็มใจเข้าร่วมกลุ่ม มีความคล่องตัว

ไพรัตน์ เศษะรินทร์ (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 67) ได้จำแนก บุคลิกภาพภายนอกที่จำเป็นต่อครูผู้สอนหรือวิทยากร ไว้ดังนี้

1. เสียง จังหวะ และลีลาการพูด เสียงที่ดึ้น ฟังแล้วสามารถเปรียบเทียบได้เหมือน คำพูดจะต้องชัดเจนในน้ำเสียง มีการเน้นจังหวะของเสียงหนักเบาตามธรรมชาติ การ ย้ำเสียง ได้ตรงถ้อยคำ มีความสำคัญในการสร้างอารมณ์ให้คล้อยตาม ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึก เบื่อหน่ายหรือเหนื่อยหน่ายต่อการฟัง ผู้สอนควรพูดด้วยทำนองที่ปานกลาง แต่บางครั้ง ก็อาจจะเร็วบ้างตามจังหวะเนื้อหา ต้องเว้นวรรคในการพูด และต้องพูดชัดเจนถูกต้อง ตามอักขรวิธี

2. ภาษาที่ใช้ผู้สอนควรพิจารณาฝึกฝนคำพูดที่ถูกต้องตามกาลเทศะ ตลอดจนใช้ ภาษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนหรือผู้ฟังการพูด ไม่ควรพูดภาษาคลุมเครือ เลือกใช้ภาษาที่ ไม่น่าเบื่อหน่าย

3. อากัปกิริยา ท่าทาง บุคลิกภาพของผู้สอนที่ดี จะช่วยให้ผู้เข้าเรียนหรือผู้เข้ารับ การอบรมเกิดศรัทธาเลื่อมใสในตัวผู้สอน เช่น ลักษณะการยืน การทรงตัว ควรยืนทรงตัว อย่างสง่า ไม่ห่อไหล่หรือหลังค่อม ผู้สอนต้องเคลื่อนไหวร่างกายและมีขอบเขตการยืน ไม่นั่งเฉย ๆ เป็นเวลานานเพราะจะทำให้ขาดความสนใจจากผู้เรียน ผู้รับการอบรม ควร ใช้มือประกอบคำพูดบ้างเป็นครั้งคราว ควรใช้สายตาในขณะที่สอนด้วย ขณะพูดหากไม่ ใช้สายตาในการสบตากับผู้เรียนแล้วผู้เรียนอาจขาดความสนใจในการเรียน โดยค่อย กวาดสายตาไปรอบ ๆ ไม่ควรเจาะจงมากเกินไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครูผู้ จะต้องมีบุคลิกภาพ ที่ดีทางด้านกรพูด น้ำเสียง การวางตัว เป็นแบบอย่างที่ดี ใจกว้าง มีอารมณ์ที่มั่นคง

มีความอดทนอย่างสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด แต่งกายได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีอารมณ์ขันเสมอ ๆ ให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรม เป็นมิตรกับทุกคน

คุณลักษณะด้านคุณธรรมและความประพฤติ

คุณลักษณะด้านคุณธรรมและความประพฤติ หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นความดี ความถูกต้อง ซึ่งอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541, หน้า 139) และมีความประพฤติที่ถูกต้องตามกฎระเบียบต่าง ๆ มีคุณธรรม มีความเมตตากรุณาต่อศิษย์และคนทั่วไป รู้จักนำหลักธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ช่วยเหลือผู้คนที่เดือดร้อนปฏิบัติด้วยความตั้งใจจริง เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น จรรยาบรรณ คือ ประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือประมวลมารยาทในการประกอบอาชีพนั้น ผู้ประกอบอาชีพนั้นย่อมมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ เพราะผู้ประกอบวิชาชีพต้องทำงานตามหลักการ โดยใช้หลักวิชาในแขนงสาขานั้น ๆ และมุ่งบริการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาชีพของตนมากกว่าการหาเงิน (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541, หน้า 197) ฉะนั้น คุณธรรมหรือจริยธรรมของครูผู้สอนหรือวิทยากร หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นความดี ความถูกต้อง มีมารยาทของวิชาชีพ ซึ่งอยู่ภายในจิตใจของครูผู้สอนหรือวิทยากร เป็นแรงผลักดันให้ครูผู้สอนกระทำหน้าที่หรือวิชาชีพของตนเองอย่างเหมาะสมและถูกต้อง

นอกจากผู้สอนจะมีคุณธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพแล้ว ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 200-201) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ครูผู้สอนต้องถือปฏิบัติเป็นหลักการ ดังนี้

1. เลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ตั้งใจสั่งสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่ อุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้
3. รักษาชื่อเสียงของตนมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็น ผู้ประพฤติชั่ว ห้ามประพฤติการใด ๆ อันอาจทำให้เกิดการเสื่อมเสียเกียรติและชื่อเสียงของครู

4. ถือปฏิบัติตามระเบียบและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสถานศึกษา และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่การงาน โดยชอบด้วยกฎหมาย และระเบียบแบบแผนของสถานศึกษา

5. ถ่ายทอดวิชาความรู้โดยไม่บิดเบือนและปิดบังอำพราง

6. ประพฤติตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเที่ยงธรรม ไม่แสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

7. สุภาพเรียบร้อย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รักษาความลับของศิษย์ ของผู้ร่วมงานและของสถานศึกษา

8. ต้องศรัทธาในวิชาชีพครู อุทิศตนเพื่อลูกศิษย์และการศึกษา

9. บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

10. เป็นผู้มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดี

ศาสตราจารย์ บัณฑิต (อ้างถึงใน ынดี ชุมจิต, 2541, หน้า 79) กล่าวว่า ครูที่มีคุณธรรม ว่า ครูต้องมีความประพฤติดี ซื่อสัตย์ มีความยุติธรรม มีความเมตตา ขยันและอดทน สามารถให้ความช่วยเหลือและให้อภัย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน และมีความสามารถในการอบรมแนะแนวแก่เด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมและความประพฤติของครู จะต้องมีความประพฤติที่ดีงาม มีความโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณา มีความรอบคอบ รู้จักเสียสละ มีความรับผิดชอบ มีความเป็นมิตรจริงใจ มีสัจจะ มีความยุติธรรม ศรัทธาในวิชาชีพ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ยึดมั่นในศีลธรรมอันดี สามารถให้ความช่วยเหลือและให้อภัย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน และมีความสามารถในการอบรมแนะแนวแก่เด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี มีความศรัทธาในวิชาชีพครู อุทิศตนเพื่อลูกศิษย์และการศึกษา สุภาพเรียบร้อย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รักษาความลับของศิษย์ของผู้ร่วมงานและของสถานศึกษา

คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน

นุศรา สกตานุกรกิจ (2542, หน้า 9) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมเฉพาะตัวของครูผู้สอนที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนในทุกระดับโดยไม่ต้องมีการบังคับ เพราะเปรียบเสมือนหน้าที่ของครูผู้สอนไม่ต้องบังคับ เพราะเป็นกฎตายตัวที่ครูผู้สอนต้องปฏิบัติ เพื่อสร้างสรรค์งานกิจกรรมของผู้เรียนให้สำเร็จลุล่วง หรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เปิดโอกาสตลอดเวลาให้นักศึกษาแสดงตน แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถ เพื่อสร้างประสบการณ์ของตนและของผู้เรียนให้สำเร็จในการเรียนการสอน เหมือนให้คำแนะนำนอกกรอบจากหน้าที่การสอน

ประโยชน์ จันทร์ โชติ (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 70) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพกับนักเรียน ได้แก่ มีความเมตตาทั่วหน้ากัน ไม่วางท่าถือตัว ใต้อามทุกข์สุข ทำตัวให้เด็กทั้งรักทั้งเกรง เอาใจใส่ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ และร่วมกิจกรรมของนักเรียน รู้จักให้อภัยและมีความอดกลั้น รักษาความลับของนักเรียนได้ มีความหวังดีต่อนักเรียนทุกคน ช่วยให้นักเรียนแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ให้คำยกย่อง ชมเชย สนใจในกิจกรรมของผู้เรียน มีความหวังดีให้ตลอดเวลา

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) (2540, หน้า 53-56) กล่าวว่า ครูผู้ทำหน้าที่สั่งสอน ประกอบด้วย คุณสมบัติและประพฤติตามหลักเป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์ กัลยาณมิตร หรือกัลยาณมิตรธรรมด้วยกันคือ “นารัก” คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาใต้อาม “นาคารพ” คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย “นาคณาญใจ” คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอย่อย่างและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ “รู้พูดให้ ได้ผล” คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี “อดทนต่อถ้อยคำ” คือ พร้อมที่รับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์ “แถลงเรื่องล้าลึกได้” คือ กล่าว ชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้ง

ยิ่งขึ้นไป “ไม่ชักนำในอฐาน” คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหล ไม่สมควร “ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์” คือ ปฏิบัติต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรม เสมือนเป็นทิศเบื้องขวา แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ “สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิส” คือ สอนให้สามารถใช้ชีวิต และรู้จักดำรงตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียนของครู จะต้องมีความเมตตาทั่วหน้ากัน ไม่วางท่าถือตัว ใต้อถามทุกข์สุข ทำตัวให้เด็กทั้งรัก ทั้งเกรง เอาใจใส่ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ และร่วมกิจกรรมของนักเรียน รู้จักให้อภัย มีความอดกลั้น รักษาความลับของนักเรียนได้ มีความหวังดีต่อนักเรียนทุกคน ช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ ให้คำยกย่องชมเชย สนใจในกิจกรรมของผู้เรียน มีความหวังดีให้ตลอดเวลา เปิดโอกาสตลอดเวลาให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถ และต้องกระทำการสอนให้เสมือนเป็นทิศเบื้องขวา

คุณลักษณะด้านการปฏิบัติหน้าที่แห่งตน

คุณลักษณะด้านการปฏิบัติหน้าที่แห่งตน หมายถึง หลักการอันเกิดจากระบบความเชื่อที่บุคคลยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติด้วยความตั้งใจ มีความสำนึกรับผิดชอบและมีจิตมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติภาระหน้าที่ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตนตั้งเป้าหมายไว้

ทรวงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2532, หน้า 29) กล่าวว่า ผู้สอนที่มีคุณภาพจะต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงถึงความมีอุดมการณ์ในการทำงาน มีความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ในหน้าที่ โดยจะต้องมีทัศนคติที่ถูกต้องต่องานที่ตนเองรับผิดชอบ ก็คือ งานด้านการสอนและงานที่ได้รับมอบหมายนอกจากการสอน เช่น งานแนะแนวให้คำปรึกษา งานปกครองผู้เรียนหรือนักศึกษา ซึ่งหมายถึง ความปรารถนาที่จะทำให้อื่นได้รับรู้เรียนรู้ และรับการถ่ายทอดโดยวิธีที่เข้าใจง่ายที่สุด เพื่อให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานได้ ผู้สอนต้องมีลักษณะที่เรียกว่า ถึงพร้อมด้วยความเป็นครูโดยแท้จริง

เสนีย์ แดงวัง (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 72) กล่าวว่า จำเป็นต้องเสียสละประโยชน์ที่อาจพึงได้ในบางครั้ง เพื่อประโยชน์ของการสอน การฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคน เพื่อประโยชน์ของสถาบันสังคมและประเทศชาติ ทำตนเป็นนักพัฒนา ให้การสงเคราะห์ เอื้อเฟื้อและเป็นมิตรที่ดีของผู้ร่วมเรียนรู้อยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสนใจต่อความก้าวหน้าของหน่วยงานและใฝ่หาความรู้

สินี เจริญพจน์ (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 72) กล่าวว่า มีทัศนคติที่ดีต่องานฝึกอบรมการสอนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นถึงการมีทัศนคติที่แสดงถึงความมีใจรักในอาชีพ มีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน

ชาญชัย สุขบริบูรณ์ (2541, หน้า 4) กล่าวว่า ความมีใจรักในการสอนของผู้สอน หรือวิทยากร การอดทนต่องานหนักและอุปสรรคต่าง ๆ วิทยากรหรือผู้สอนต้องทำงานด้วยจิตวิญญาณ แต่บางครั้งก็ต้องสอนด้วยภาวะจำยอมก็มี แต่ข้อคิดอยู่ว่าหากคนเราทำงานอะไรสักอย่างหนึ่งอย่างชนิดที่ใจรัก โอกาสที่จะประสบความสำเร็จน่าจะมีมากกว่าคนที่ต้องทำด้วยภาวะจำยอม

ประโยชน์ จันทโรชิตี (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 72) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงานทั่วไป คือ อุทิศเวลาให้แก่งานทุกอย่าง การปรับปรุงงานในโรงเรียนให้ดีขึ้น ไม่นิ่งดูดายการช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนด้วยความเต็มใจ มีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน ทำงานเพื่องาน รู้สึกภาคภูมิใจเมื่องานสำเร็จ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เอาจริงเอาจังในกิจการงานของโรงเรียนมีความรับผิดชอบสูงในงานที่ได้รับมอบหมาย ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ก้าวหน้า ชักชวนให้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการศึกษา ช่วยเหลือโรงเรียนซึ่งล้าแล้วแต่เป็นงานนอกหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่ต้องกระทำด้วยความเต็มใจและมีความมุ่งหวังแห่งความสำเร็จด้วย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านการปฏิบัติหน้าที่แห่งตนของครู จะต้อง มีใจรักในงานของตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่หาความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่องานสอนของตนเอง มีใจรักในการสอน มีความเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือความคาดหมายเสมอ มีความรับผิดชอบในงานที่สูง

มีความสนใจในความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานของตน ช่วยเหลืองานของส่วนรวม ด้วยความเต็มใจ

คุณลักษณะด้านความเป็นประชาธิปไตย

ตำราญ คำพรหม (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 74) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านความเป็นประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาอย่างเอื้ออำนวยต่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย เช่น มีความรับผิดชอบ มีใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นที่ต่างไปจากของตน เคารพในมติของส่วนรวม มีวินัยในตนเองเชื่อหลักเหตุผลแก้ปัญหาด้วยวิธีมีเหตุผล ยอมรับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน มีความเลื่อมใสในปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นผู้รู้จักเอาใจเข้ามาใส่ใจเรา มีจิตใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย เคารพกติกาของกลุ่ม เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีระเบียบวินัยตามแบบแผน และกฎหมายมีความอยากเรียนรู้กับผู้อื่น ไม่ถือตัวว่ารู้ทุกอย่าง

พรทิพย์ รัตนวิศาลานนท์ (อ้างถึงใน พันธุ์เพ็ญ หีบเพ็ชร, 2540, หน้า 28) กล่าวว่า ความเป็นประชาธิปไตย ต้องประกอบด้วย ความสามารถในการปกครองชั้นเรียน มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือตนเอง แก้ไขปัญหาอย่างมีเป้าหมาย

ประโยชน์ จันทโรชิต (อ้างถึงใน เจษฎา โอเลย, 2545, หน้า 74) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านความเป็นประชาธิปไตย คือ ต้องมีความเลื่อมใสในการปกครองประชาธิปไตย มีระเบียบวินัย รู้และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนเอง มีความสามารถในการถ่ายทอดและฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยให้แก่เด็กและคนทั่วไป ใช้ปัญญาและเหตุผลในการแก้ปัญหา หมั่นปรึกษาในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจและกล้ารับผิดชอบ มีความกล้าในการแสดงความคิดเห็น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

ยนต์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 97) กล่าวว่า ครูในคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย คือ ต้องมีวินัยถือระเบียบข้อบังคับเป็นความสำคัญ ยึดมั่นในระเบียบปฏิบัติของส่วนรวม โดยเฉพาะในฐานะนักปกครองทั้งปกครองตนปกครองนักเรียนปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา และ ปกครองคนอื่น ๆ ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการ

ปกครอง เสริมสร้างความสามัคคี สัมภรสมาน ความพร้อมเพรียงความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าของหมู่คณะ และยังคงตั้งใจยึดมั่นในวินัยแห่งตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านความเป็นประชาธิปไตยของครู จะต้องมีความเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย มีความยุติธรรม มีระเบียบวินัยในตนเองและส่วนรวม เคารพสิทธิเสรีภาพของตนและผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ใช่ความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา รู้และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตน มีความกล้าในการแสดงความคิดเห็น เต็มใจในมติส่วนรวม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีจิตใจดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้ความรู้ เรื่องการเลือกตั้งตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็น

ความหมายของความคาดหวัง (expectation)

จากการศึกษาของ ชิชณกร พรภาณวิชน์ (2540) ได้สรุปความหมายของความคาดหวังไว้ว่า ความคาดหวัง คือ ความรู้สึก การรับรู้ การตีความหรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลอื่นที่คาดหวังในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน โดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือคาดหวังเอาไว้

จากการศึกษาของ ฉัญฉนิชา นพคุณขจร (2545) ได้สรุปความหมายของความคาดหวังไว้ว่า ความคาดหวังเป็นความปรารถนาที่จะได้รับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความคิด ความรู้สึกอย่างมีวิจาร์ณญาณของบุคคลที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าต่อบางสิ่งบางอย่างว่า ควรจะมี ควรจะเป็น หรือควรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของสถานการณ์

จากการศึกษาของ บุญทริก ดวงจิต (2548) ได้สรุปความหมายของความคาดหวังไว้ว่า เป็นการคาดคะเน หรือคาดหมายสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลมุ่งหวังที่จะให้เกิดขึ้นต่อสิ่งหนึ่ง

ในอนาคต ซึ่งความคาดหวังจะสูงหรือต่ำเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่บุคคลนั้น ๆ เคยได้รับมาก่อน

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความคิดหรือสิ่งที่บุคคลนั้นคาดการณ์ไว้ โดยมีพื้นฐานจากการรู้สึกนึกคิด หรือจากความคิดเห็นอย่างมีวิจรรย์ญาณที่ต้องการให้บุคคลอื่นได้กระทำ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของตนเอง และเหมาะสมของสถานการณ์

ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

ทฤษฎีความคาดหวังมีพื้นฐานจากแนวคิดของนักจิตวิทยาปัญญานิยม (cognitive psychologists) ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาปัญญานิยมนั้น ปัจเจกบุคคลมีความคิดเกี่ยวกับผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของเขา และเขาจะเลือกที่จะกระทำตามคุณค่าของผลที่เกิดขึ้นและความน่าจะเป็นไปได้จะทำได้สำเร็จ

ความคาดหวัง จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่องค์ประกอบต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม มีส่วนทำให้การเปลี่ยนแปลงหรือปรับระดับความคาดหวังได้มากกว่าการเปลี่ยนแปลง Ferguson (อ้างถึงใน ชีระ รุญเจริญ, 2525, หน้า 79) ทฤษฎีว่าด้วยการความคาดหวังของ Nadler and Lawler (อ้างถึงใน ชีระ รุญเจริญ, 2525, หน้า 83) มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. การคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น บุคคลจะมีพฤติกรรมอย่างไรจะขึ้นอยู่กับในใจเขามีการคาดหวังอย่างไรเกี่ยวกับผลที่ติดตามมา เช่น คนที่คาดหวังว่า ถ้าเขามีการผลิตเพิ่มขึ้นเขาจะได้รับการยกย่อง เขาก็ตัดสินใจหนักขึ้น แต่ถ้าเขาคาดหวังว่า แม้มีการผลิตเพิ่มขึ้น เขาก็จะไม่ได้รับประโยชน์อะไรเพิ่มขึ้นเลย เขาก็จะไม่ทุ่มเทให้กับงานเป็นพิเศษแต่อย่างใด

2. ความพอใจหรือคุณค่าของผลที่เกิดขึ้น ผลที่เขาคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นนั้นได้ก่อให้เกิดความพอใจหรือมีคุณค่าแก่เขาเพียงใด เช่น คนที่คาดหวังว่าถ้าเขาทำงานหนักขึ้นเขาจะได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้น จึงจะสร้างความพอใจแก่เขามาก แต่ถ้าการทำงานหนักขึ้นทำให้เขาได้รับค่ายกย่องชมเชย ซึ่งไม่ใช่เงินก็จะทำให้เขามีความพอใจน้อย

3. ความคาดหวังเกี่ยวกับกำลังความพยายามกับผลการปฏิบัติงาน ความคาดหวังของบุคคลเกี่ยวกับความยุ่งยากในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลนั้นว่า จะปฏิบัติงานดังกล่าวหรือไม่

Vroom (1973, p. 152) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความคาดหวังและความพอใจ เป็นสิ่งที่กำหนดกำลังความพยายามหรือแรงจูงใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยถ้าความพอใจหรือความคาดหวังสูง การปฏิบัติงานก็จะมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาของ สตีวิมล เจนกระบวนหัด (2546) ได้สรุปว่า ความคาดหวังเป็นการคิดล่วงหน้าไว้ก่อน ซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามที่คาดคิดไว้ แต่การคาดหวังนั้นก็มีความสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ โดยเฉพาะความคาดหวังที่เกี่ยวกับความสามารถของตนเองและความคาดหวังนี้ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมการใช้ความพยายามและความสามารถของตนเองและความคาดหวังนี้ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมที่ใช้ความพยายามและความสามารถอย่างเต็มที่ที่จะทำงานให้สำเร็จตามความคาดหวังของตนเองและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงาน เป็นการยากที่จะกระตุ้นให้บุคคลทำงานนั้นในขณะที่มีความเชื่อว่า ตนไม่มีความสามารถพอที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จลงได้ เพราะถ้าบุคคลคาดหวังความสำเร็จของตนเองในระดับต่ำ จะมีแนวโน้มให้เกิดความพยายามในการทำงานน้อย หรืออาจจะทำงานโดยง่าย การทำงานในลักษณะดังกล่าวจึงมีผลเสียมาก

ความหมายของความต้องการจำเป็น (needs)

สตีวิมล ว่องวานิช (2550, หน้า 33-37) ได้จัดประเภทของความหมายไว้เป็นหมวดหมู่ในมุมมองทางจิตวิทยาและทางการประเมิน ดังนี้

1. ทางจิตวิทยาเจ้าของทฤษฎีความต้องการจำเป็น (needs) ที่เป็นที่รู้จักทั่วไป คือ Maslow พบว่า ความต้องการจำเป็นต้องมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงระดับสูง และไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นพื้นฐานก่อน Maslow ได้นำเสนอลำดับขั้นในรูปพีระมิดความต้องการจำเป็นในช่วงปี ค.ศ. 1960 เรียกว่า Maslow's hierarchy of pyramid ซึ่งมีลำดับความต้องการจำเป็น ดังนี้

- 1.1 ความต้องการจำเป็นด้านกายภาพ
- 1.2 ความต้องการจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัย
- 1.3 ความต้องการจำเป็นด้านความรัก
- 1.4 ความต้องการจำเป็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 1.5 ความต้องการจำเป็นด้านการบรรลุหลักการแห่งตน

2. ทาง การ ประเมิน นักประเมินทางการศึกษาหรือทางสังคมให้นิยามและความหมายของคำว่า ความต้องการจำเป็นไว้หลากหลาย แต่ที่ปรากฏชัดเจนสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ความต้องการจำเป็น คือ ความแตกต่าง ความขาดแคลน การนิยาม ความต้องการจำเป็นในขณะนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาผลต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริง กับสภาพที่พึงประสงค์อยากให้เกิด แม้จะมีการนิยามความต้องการจำเป็นตามความแตกต่าง แต่นักวิชาการก็ยังมีมุมมองที่จำแนกได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรก นิยามความต้องการจำเป็นตามมิติของความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และที่ควรจะเป็น กลุ่มที่สอง นิยามความต้องการจำเป็นตามมิติของความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงเช่นกัน แต่เพิ่มมิติของสภาวะของความเสียหายที่เกิดขึ้นตามมาความขาดแคลนที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการตอบสนอง

กลุ่มที่ 2 ความต้องการความจำเป็น คือ ประโยชน์ที่ได้รับ นักวิชาการให้นิยามของความต้องการจำเป็นที่ยอมรับส่วนใหญ่ คือ นิยามความแตกต่าง (discrepancy definition) ไม่ค่อยเหมาะสม ปัญหาของนิยามนี้อยู่ระดับที่พึงประสงค์ ซึ่งมักจะเป็นอุดมคติเกินไปไม่สามารถปฏิบัติได้ และในความคิดเห็นของแต่ละคน การกำหนดระดับที่ควรจะเป็นก็แตกต่างกัน และยกตัวอย่างประกอบการอธิบายว่า หากถามว่าหลักสูตรในอุดมคติมีลักษณะเช่นไร ก็จะมีคำตอบมากมาย และเห็นว่า ความต้องการจำเป็น ไม่จำเป็นต้องกำหนดในรูปของความแตกต่างหลายสิ่งที่เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีอยู่ในสภาพจริงโดยไม่ต้องกำหนดสภาพที่ควรจะเป็น เช่น อากาศ น้ำ อาหาร เป็นต้น และการนิยามที่เห็นว่าเหมาะสมกว่า คือ นิยามเชิงวินิจฉัย (diagnostic needs) เป็นการกำหนดความ-

ต้องการจำเป็นสำหรับอะไรก็ตามที่ทำให้เกิดความพอใจ (satisfaction) และระดับความพอใจนี้ก็จะขึ้นอยู่กับบริบท (context dependent) ความต้องการจำเป็นของกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่สิ่งจำเป็นของคนอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ แต่ต้องมาหาเลือกวิธีความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุด

จากการศึกษาของ ทิพวรรณ ประเสริฐอำไพกุล (2544) สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพในปัจจุบันกับสภาพที่ควรจะเป็นที่มีระบบเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยเป็นการระบุความต้องการจำเป็น พิจารณาตัดสินใจความขัดแย้ง ตรวจสอบสภาพทั่วไปตามธรรมชาติ และสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น และจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข การจัดสรรงบประมาณการจัดทำแผน การดำเนินงานขององค์กร ดังนั้น การประเมินความต้องการจำเป็นจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสถานภาพของสิ่งที่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ป็นจริง ซึ่งแสดงถึงสถานะไม่พอใจอันเป็นจุดเริ่มต้นของการเริ่มต้นหาหนทางแก้ปัญหาต่อไป ตัวเทคนิคในการประเมินความต้องการจำเป็นไม่ได้ระบุการแก้ปัญหา แต่จะชี้แนะทางเลือกในการตัดสินใจ เลือกหรือหาวิธีการแก้ปัญหา

จากแนวคิดและทฤษฎีความคาดหวัง สรุปได้ว่า ความคาดหวังเป็นการคิดล่วงหน้าไว้ก่อน ซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามที่คาดคิดไว้ แต่การคาดหวังนั้นก็ มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ โดยเฉพาะความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง และความคาดหวังนี้ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมการใช้ความพยายาม และความสามารถอย่างเต็มที่ที่จะทำงานให้สำเร็จตามความคาดหวังของตนเอง และส่งผลต่อคุณภาพของงานเป็นการยากที่จะกระตุ้นให้บุคคลทำงานนั้น ในขณะที่มีความเชื่อว่าตนเองไม่มีความสามารถพอที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จลงได้ เพราะถ้าบุคคลหวังความสำเร็จของตนเองในระดับต่ำจะมีแนวโน้มให้เกิดความพยายามในการทำงานน้อย หรืออาจจะทำงานโดยง่าย การเริ่มทำงานในลักษณะดังกล่าวจึงมีผลเสียมาก ส่วนความต้องการจำเป็นหมายถึง ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างลักษณะที่คาดหวังกับลักษณะที่เป็นจริง ซึ่งเป็นความหมายของการวิจัยครั้งนี้ ผลการประเมินความต้องการจำเป็นจะชี้สภาพ

ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันที่ต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง และแก้ไข ตามการรับรู้ หรือความรู้สึกของนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เสวต พลสวัสดิ์ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา* กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 116 คน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยาที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านบุคลิกภาพและด้านสังคม ส่วนคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์อยู่ในลักษณะปานกลาง คือ ด้านจริยธรรม ด้านวิชาการ และด้านมนุษยสัมพันธ์ นอกจากนี้การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงพบว่าไม่แตกต่างกัน และจากการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 พบว่า ไม่แตกต่างกัน

เกษร ศิษย์ธานนท์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการตามความคิดเห็นของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ* พบว่า

1. นักศึกษา มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน ด้านความรู้ทางวิชาการ และด้านปฏิบัติ หน้าที่ความรับผิดชอบ อยู่ระดับปานกลาง ด้านบุคลิกภาพและด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ส่วนตามสภาพที่นักศึกษาต้องการทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. นักศึกษา มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการระหว่างสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันกับสภาพที่นักศึกษาต้องการทุกด้านอยู่ในระดับมาก

3. นักศึกษา มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา วิชาการระหว่างสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน จำแนกตามคณะวิชา มีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้าน จำแนกตามชั้นปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านความรู้ทางวิชาการ และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ ส่วนด้านบุคลิกภาพและด้านมนุษยสัมพันธ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

4. นักศึกษา มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา วิชาการระหว่างสภาพที่นักเรียนต้องการ จำแนกตามคณะวิชา มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันในด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบและด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านบุคลิกภาพ มีความแตกต่างกัน จำแนกตามชั้นปี และระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม มีความเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05

มยุรี เสวตนัย (2542) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูที่ดีตามแนวคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 500 คน ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบคุณลักษณะของครูที่ดี คือ (1) ด้านบุคลิกภาพ ครูควรรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรู้ดี แต่งกายสะอาด สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ดี (2) ด้านวิชาชีพครู ครูควรวางตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สอนดี สอนให้นักเรียนแก้ปัญหาได้ มีประชาธิปไตยและ (3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ครูควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาให้ความยุติธรรม ให้อภัย เห็นคุณค่าของศิษย์ มีความซื่อสัตย์สุจริต และเมตตากรุณาแก่ศิษย์

พรทิพย์ บุญเป๊กข์ตระกูล (2543) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูที่เป็นจริงและที่คาดหวังตามทัศนะของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดภูเก็ต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดภูเก็ต จำนวน 370 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า พบว่า

1. ระดับคุณลักษณะของครูที่เป็นจริงและที่คาดหวังตามทัศนะของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดภูเก็ต เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบทักษะของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดภูเก็ต ตามตัวแปรปรากฏผล ดังนี้

2.1 คุณลักษณะของครูที่เป็นจริง และที่คาดหวังตามทักษะของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 คุณลักษณะของครูที่เป็นจริงและที่คาดหวังตามทักษะของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายด้าน ตัวแปรเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.3 คุณลักษณะของครูที่เป็นจริงและที่คาดหวังตามทักษะของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมเป็นรายด้าน ตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ศักดิ์ชาย กมลพันธ์ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร* การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์แบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการสอน ด้านการให้คำปรึกษา ด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ พบว่า โดยภาพรวมคุณลักษณะของอาจารย์ในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และอยู่ในระดับมากถดถอยมาได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการให้คำปรึกษา ด้านการสอน ด้านความรู้ และทักษะวิชาชีพ และด้านวิชาการตามลำดับ

นฤมล บุณนิม (2544) ได้ศึกษาเรื่อง *การศึกษาคุณลักษณะและกระบวนการถ่ายทอดของครูไทยในอดีตและปัจจุบัน* พบว่า คุณลักษณะและกระบวนการถ่ายทอดของครูไทยมีข้อสรุปดังนี้ ครูไทยมีคุณลักษณะสำคัญ 27 ประการ และมีกระบวนการถ่ายทอดที่มีลักษณะสำคัญ 15 ประการ ครูไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันตั้งสมมติฐานว่าเป็นครูมาตั้งแต่วัยเด็ก ได้ถูกหล่อหลอมจากครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อมจนมีภูมิแห่งครูที่เป็นพื้นฐานไปสู่การเป็นครูดี ภูมิแห่งครูนั้น ได้แก่ (1) การนำวิชาหนังสือกับวิชาชีวิตมา

สอนรวมกันได้เป็นการสอนวิชาการและสอนมนุษย์ (2) ครูแต่ละคนนำนิสัยที่ดีของตัวเองมาใส่ตัวนักเรียน (3) นักเรียนหนึ่งคนได้รับการหล่อหลอมบุคลิกภาพจากครูหลายคน (4) ครูดีต้องเก่งและมีปัญญา (5) ครูดียอมรับการเรียนรู้ร่วมกัน (6) ครูคือผู้ให้สิ่งที่ดี ๆ (7) ครูดีต้องสอนให้คนคิดต่าง ๆ ได้ (8) ครูสมัยก่อนมีแล้วค่อยสอน แต่สมัยนี้ไม่มีก็ต้องสอน (9) ครูต้องมองในสายตาเด็ก และปฏิบัติในสายตาของเด็ก (10) ครูดีต้องเมตตาและเข้าใจผู้อื่น (11) ครูดี ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและมีความสามารถทำให้คนอื่นเป็นคนดีได้ (12) ครูสมัยก่อนไม่ได้เรียนวิชาครูมากเพราะถูกหล่อหลอมขึ้นมาเอง (13) ครูดีไม่ใช่วิธีการถ่ายทอดแต่เพียงอย่างเดียว แต่ใช้วิธีการอย่างอื่นอีก (14) ครูที่เยี่ยมยอดคือครูที่ปฏิบัติได้แล้ว ปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นบุคลิกภาพแล้วจึงมาถ่ายทอด (15) ครูดีต้องมีความรู้ รู้หลักการ ความคิดรวบยอดและรู้วิธีการเข้าถึง

สิริพร สุขเจริญ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง *คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ตามทัศนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลชลบุรี* จำนวน 240 คน พบว่า

1. ระดับความต้องการคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ทั้ง 8 ด้านตามทัศนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลชลบุรี อยู่ในระดับสูงทุกด้าน และจัดลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ (1) ด้านคุณธรรมและความประพฤติ (2) ด้านการอบรมแนะแนวและการปกครอง (3) ด้านการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย (4) ด้านสุขภาพกายและจิต (5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (6) ด้านบุคลิกลักษณะ (7) ด้านการสอน (8) ด้านวิชาการ

2. คุณลักษณะที่นักเรียนต้องการมากเป็นลำดับที่ 1 ของแต่ละด้าน มีดังนี้ ด้านการสอน ได้แก่ ครูควรพูดออกเสียงควบกล้ำและเสียง ร, ล ได้ชัดเจน, ด้านวิชาการ ได้แก่ ครูควรมีความรู้รอบตัวหลายด้าน, ด้านสุขภาพกายและจิต ได้แก่ ครูมีสุขภาพแข็งแรง, ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ครูพูดจาสุภาพ, ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ได้แก่ ครูไม่สูบบุหรี่, ด้านบุคลิกลักษณะ ได้แก่ ครูแต่งกายเรียบร้อย, ด้านการอบรมแนะแนว และการปกครอง ได้แก่ ครูให้ความยุติธรรมกับนักเรียนทุกคน และครูไม่บังคับจิตใจนักเรียน, ด้านการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย ได้แก่ ครูมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

3. คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ตามที่เสนอของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง เมื่อเปรียบเทียบโดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

เจษฎา โอเลย (2545) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญแบบชั้นเรียน (ชร.) ตามความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร จำนวน 317 คนใน 7 ด้าน คือ ด้านวิชาการและการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านการปฏิบัติหน้าที่แห่งตน และด้านความเป็นประชาธิปไตย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญแบบชั้นเรียน (ชร.) ตามความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้ง 7 ด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนแบบชั้นเรียน (ชร.) พบว่า ผู้เรียนกับบริหาร มีความคิดเห็นกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการและการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ส่วนผู้เรียนกับผู้สอน และผู้สอนกับผู้บริหาร ไม่พบความแตกต่าง

3. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน แบบชั้นเรียน (ชร.) พบว่า ผู้เรียนกับผู้บริหาร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จำนวน 6 ด้านคือ ด้านวิชาการและการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านการปฏิบัติหน้าที่แห่งตน ด้านความเป็นประชาธิปไตย ส่วนผู้เรียนกับผู้สอนและผู้สอนกับผู้บริหาร ไม่พบความแตกต่าง

ถนอมวงศ์ มาศรักษา (2547) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มสตรีนครินทร์ พบว่า

1. นักเรียน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ และด้านการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน นับถือศาสนาต่างกัน มีผู้ปกครองต่างประเภทกัน บิดามีการศึกษาต่างกัน และมารดามีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ และด้านการสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

นงนุช บุญตาปวน (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ประเมินความต้องการจำเป็นคุณลักษณะของครูตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 เขตสวนหลวง สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,515 คน พบว่า

1. นักเรียน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. นักเรียน มีความต้องการจำเป็นคุณลักษณะของครู ด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการนับถือศาสนาต่างกัน มีการพักอาศัยแตกต่างกัน สถานภาพสมรสของบิดามารดาต่างกัน อาชีพของบิดามารดาต่างกัน มีความต้องการ-

จำเป็นคุณลักษณะของครู ด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความต้องการจำเป็นคุณลักษณะของครู ด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่างกัน มีความต้องการจำเป็นคุณลักษณะของครู ด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านคุณธรรมและจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปีتما สารุ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 360 คน พบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการและด้านการสอน

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูจากบุคคลต่าง ๆ ผู้วิจัย พบว่า นักเรียนมีความต้องการให้ครูมีคุณลักษณะที่ดีทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการและการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านการปฏิบัติหน้าที่แห่งตน และด้านความเป็นประชาธิปไตย เพื่อให้ครูประพฤติปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนและสังคม ดังนั้น ครูทุกคนจึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและสังคมตลอดไป